

GERARD VAN BUURT

M

Memoires van een ambtenaar

Verhalen uit de ambtenarij van Curaçao en
de Nederlandse Antillen (1974–2006), met epiloog

a

GERARD VAN BUURT

M

Memoires van een ambtenaar

a

Verhalen uit de ambtenarij van Curaçao en
de Nederlandse Antillen (1974–2006), met epiloog

Dankwoord

In de eerste plaats is mijn dank verschuldigd aan Siebe Sonnema, die mij zeer enthousiast gestimuleerd heeft om dit verhaal te publiceren. Ook de lezer is derhalve veel dank aan Siebe verschuldigd.

Oorspronkelijk was dit verhaal meer bedoeld voor vrienden en familie – als recordatorio voor mijzelf en wellicht ook om het van mij af te schrijven – dan voor publicatie. Wel leefde de vage gedachte om het te zijner tijd bij een of meer van de lokale archieven te deponeren. Na het verschijnen van mijn laatste boek over de Caquetío woorden in het Papiamentu was ik eigenlijk absoluut niet van plan om weer aan zo'n project te beginnen.

Hugo de França en Charles do Rego, beiden ex-ambtenaren, namen het verhaal door en gaven commentaar. Charles was van mening dat er een inleiding bij moest. Anneroo's Reich gaf inhoudelijk commentaar en was evenals Charles van mening dat deze inleiding essentieel is. Hugo, Miguel Goede en Ernesto Rosenstand hadden dezelfde mening. Kenneth Heidweiller gaf inhoudelijke opmerkingen. Fred Soons wordt bedankt voor aanvullende opmerkingen en verbeteringen. Quirine van Eps, dochter van Randolph van Eps, had ook enige opmerkingen bij het verhaal over haar vader.

De inleiding en ook de wat verder uitgebreide epiloog hebben het verhaal in die zin veranderd dat het een meer persoonlijk verhaal geworden is en nu ook over mijzelf gaat en niet alleen meer over wat er gebeurd is. Het zij zo!

Anneroo's heeft het document ook geheel geredigeerd. Ook heeft zij zeer vele tik- en spelfouten verbeterd.

Nog andere personen lazen het en vonden het boeiend en makkelijk te lezen.

Een Nederlandse studievriend van mij, Kees J. Canters, die in 1985 op

Uitgegeven door de schrijver

Design en lay-out

Steffen Maas, Rotterdam / Aruba

Druk

Probook, Utrecht

Eerste druk 2023

© 2023 drs. Gerard van Buurt

ISBN 978-99904-5-444-4

All rights reserved. No part from this book may be reproduced in any form by print, photoprint, microfilm or any other means without the permission of the author.

Curaçao was, merkte op: 'De meeste mensen spreken hier Nederlands, althans iets dat daar veel op lijkt.' Kees is een Nederlandse taalpurist.

De gebeurtenissen die beschreven worden volgen in grote lijnen een chronologische volgorde, maar daar ik vaak niet precies meer weet wanneer iets gebeurd is, is dit slechts grosso modo het geval. Ook zijn er passages waarin gebeurtenissen die soms vrij ver uit elkaar lagen samengebundeld zijn.

Introductie

Ik ben geboren op Curaçao in 1949. Mijn vader Gerard Wilhelm van Buurt kwam uit Gouda. Hij kwam op 4 februari 1946 aan op Curaçao voor de Combinatie Pletterij-Nederhorst. Deze maatschappij maakte olietanks, maar trad ook op als aannemer van bouwwerken. Mijn moeder Rosa Anna Joubert was secretaresse bij Nederhorst en zo hebben zij elkaar in het kantoor van Nederhorst aan de Hoogstraat ontmoet. Ik heb mijn jeugd doorgebracht op de plantage Klein Piscadera, waar mijn grootmoeder en enkele ooms en tantes in het landhuis woonden en wij ongeveer 500 meter ten westen daarvan. Ik heb een zuster die 2½ jaar jonger is. Wij hadden in feite een speel-terrein, de *mondi* van 128 hectare van de plantage, met een binnenwater met o.a. mangroven, een strand, een berg van 115 meter, grotten, een ruïne (Ravenslot), oude militaire posten en nog veel meer. Groeiden op als *mucha di kunuku* (plattelandskinderen) of wellicht beter gezegd *mucha di mondi* (bushkinderen). Dit heeft een stempel op ons gedrukt. Als wij in de stad gewoond hadden, zouden wij andere mensen geworden zijn.

In 1966 deed ik eindexamen HBS-B en ging aan de TH Delft bouwkunde studeren. Biologie was mijn hobby, maar ik had het idee dat ik dan uitsluitend voor de klas zou kunnen komen te staan en dat ik beter een vak kon leren en biologie als een hobby houden. Dit is een verkeerde inschatting gebleken, want het ging niet goed. Het werd een heel moeilijk jaar. Maar een mensenleven kan niet alleen uit successen bestaan. Het is belangrijk dat je ook weet wat je niet kunt en wat je beperkingen zijn, maar dat zie je pas (veel) later in.

In 1967 ben ik in Groningen biologie gaan studeren en ben daar in 1974 afgestudeerd. Ik had als hoofdrichting genetica en microbiologie, met als specialisatie aquatische microbiologie (dus niet-medische microbiologie). Ik werkte met continu-cultuur systemen, verdiepte me verder in marine biologie bij het NIOZ (Nederlands Instituut voor

Onderzoek der Zee) op Texel, deed twee onderwerpen algologie, deed als bijvak geologie, en behaalde de onderwijsbevoegdheid.

In Groningen ging het beter, maar ik heb mij in Nederland nooit thuisgevoeld: heb altijd veel heimwee gehad. Zelfs in mijn tweede jaar biologie, toen ik dus al drie jaar in Nederland was, waren er dagen dat ik 's ochtends bij het wakker worden teleurgesteld constateerde dat ik niet op Curaçao was. Velen zeggen dat hun studententijd de leukste tijd van hun leven was, maar voor mij was dat niet het geval. Er waren wel leuke dingen. En ook zijn er mensen aan wie ik goede herinneringen heb. Een positief punt was ook, vreemd genoeg, de studie zelf. Dat je in een collegezaal kunt zitten waar een professor een verhandeling houdt over, bijvoorbeeld, Afrikaanse meren.

Toen ik afgestudeerd was en Groningen verliet, zag ik de studentenflat waar ik zeven jaar gewoond had kleiner worden door het raam van de trein en realiseerde me dat dat mij niets deed, om niet te zeggen dat ik een gevoel had van 'good riddance'. Ook besepte ik dat dat eigenlijk niet normaal was.

De 'beste tijd van mijn leven' begon bij mijn terugkeer op Curaçao waar ik met mijn eerste auto over het hele eiland zwalkte en mijn eerste reizen naar Venezuela en Centroamérica maakte en later ook naar Brasil, Ecuador en nog meer landen. Sommige van deze reizen waren avontuurlijke reizen. Maar eigenlijk ben ik geen avonturier. Ik ging omdat er dingen waren waarover ik gelezen had en die ik wilde zien; ik was soms avonturier tegen wil en dank. Na verloop van tijd went dat wat en ga je er beter mee om.

Eind 1974, begin 1975 had ik een eerste baan, voor drie maanden, bij het Departement van Welvaartszorg, die cruciaal gebleken is voor het verdere verloop van mijn carrière.

Na deze tijdelijke baan werkte ik een jaar bij Carmabi, toentertijd het Caribisch Marien Biologisch Instituut (later is deze naam veranderd in Caribbean Research and Management of Biodiversity). Ik deed daar vooral licht- en stromingsmetingen onderwater. Daarna werkte ik bij de Amstelbrouwerij, waar ik hoofd was van het laboratorium. Op een dag werd ik gebeld en kreeg een baan aangeboden bij de Dienst LVV (Landbouw, Veeteelt en Visserij): om uitvoering te geven aan aanbevelingen die ik gedaan had in mijn verslagen die ik tijdens mijn eerste, tijdelijke, baan op het Departement van Welvaartszorg geschreven had.

Het was een moeilijke beslissing. Ik had het naar mijn zin bij de Amstel en had daar veel geleerd, en ik had dus niet direct reden om weg te gaan. Maar ik realiseerde mij ook dat deze procescontrole na enige jaren heel saai zou zijn. Immers, in het begin was alles nog nieuw. Bij de overheid was het niet makkelijk en LVV stond, niet ten onrechte, bekend als een problematische dienst. Ik heb besloten over te stappen en dit is achteraf de juiste beslissing geweest.

De baan bij LVV was zeer veelzijdig. Ik heb samen met een econoom van het SEP (Sociaal Economisch Planbureau van het Eilandgebied), de heer drs. Bomberg, projectdossiers leren maken, zat in juridische commissies die aan natuur- en visserijwetgeving werkten, was uitgeleend, vooral voor visserijzaken op de Bovenwinden, aan het DEPOS (Departement voor Ontwikkelingssamenwerking), zoals het voormalige Departement van Welvaartszorg inmiddels heette, en ik deed soms ook werkzaamheden voor Economische Zaken van het Land. Ik runde een dierentuin, werkte aan het probleem van invasieve soorten, en aan CITES-zaken (Convention International Trade Endangered Species). Voorts heb ik gewerkt aan de ontwikkeling van FAD's (Fish Aggregating Devices) waarover ik diverse publicaties schreef. Ook deed ik precisie-dieptemetingen in zee. Verder hield ik

mij bezig met voorlichting over plantenziektes, waar ik aanvankelijk niets over wist. Daarnaast heb ik enige jaren lesgegeven aan de avondHAVO en gaf ik vele lezingen. Ik schreef diverse publicaties over amfibieën en reptielen. Dit laatste was overigens een hobby die officieel niets met mijn werk te maken had.

Bij de citaten in deze memoires is een vertaling gegeven. Echter, deze citaten zijn mij juist bijgebleven omdat de personen die deze uitspraken deden juist op een vaak wat ongebruikelijke manier expressie gaven aan hun gedachten. Hier en daar verliest een uitspraak derhalve aan kracht en/of nuance in de vertaling.

Mijn eerste taal is het Nederlands: wij spraken thuis Nederlands. Op mijn werk en met een ex-vriendin heb ik jarenlang Papiamentu gesproken. En bij de pinautomaat van de bank druk ik voor taal op 'Papiamentu' omdat de portier van de bank mij zo uitgelegd heeft hoe het apparaat werkt. Je krijgt tegenwoordig een bankpas en dan moet je zelf maar uitzoeken hoe het werkt. Ik denk overwegend, maar niet uitsluitend, in het Nederlands. Ik lees, bijna uitsluitend, boeken in het Engels. Toevallig stonden er de laatste tijd weer wat Nederlandse boeken op het menu. Deze talen lopen in de denkwereld in elkaar over, wat ook tot uiting komt in de taal die wij spreken en schrijven. Ik ben lang niet de enige bij wie dit speelt, het is hier een vrij algemeen verschijnsel. Er zijn tegenwoordig ook veel Spaanstaligen en je hoort in het Papiamentu tegenwoordig vaak ook veel Spaans, of onjuist Spaans gemengd met Papiamentu.

Het verhaal is als gevolg hiervan geschreven in 'iets dat veel op Nederlands lijkt.' Ik heb simpelweg mijn gedachten opgeschreven.

Eind 1974 had ik een tijdelijke baan bij het Departement van Welvaartzorg van de landsoverheid. Ik had een contract van drie maanden om een samenvatting te maken van alle literatuur over visserij en aquacultuur die van belang kon zijn voor de Nederlandse Antillen. Toen ik op mijn eerste werkdag mijn opwachting maakte op het departement, werd ik voorgesteld aan de heer Johann Berg die mij op het departement op weg zou helpen. Johann Berg was een Duitse econoom die door de EEG (Europese Economische Gemeenschap), toen nog geen EU (Europese Unie), aan het departement ter beschikking gesteld was. Hij was gehuwd met een Nederlandse en sprak een mengsel van Nederlands en Duits. Al spoedig begreep hij dat ik ook Duits sprak (zij het niet erg goed) en ging hij in zijn gesprekken met mij vaker in het Duits over. Hij was niet onvriendelijk maar wel altijd 'morrelig', altijd scheldend op 'die luie Antillianen', had altijd op alles wel wat aan te merken. Op een dag kwam hij wat meer los. Hij vertelde dat hij na de oorlog als jongetje in de Rijn zwom en daar allerhande oorlogsmateriaal opdook. Ook vertelde hij dat hij in Santa Catarina in Zuid-Brazilië gewoond had en dat hij een wapenverzameling had. Hij bezat o.a. een Duits Walther Wehrmacht pistool en had in Brazilië een echt Duits Luger pistool gekocht. Zijn stem klonk al enthousiaster en hij ging meer in het Duits over. 'Eine echte Luger, mit dem Wappen der portugiesischen Armee eingestanzelt.' Deze Luger kwam uit Duitse wapenvoorraden die na de Eerste Wereldoorlog aan Portugal werden overgedragen als oorlogsreparaties en werd door de Portugezen aan Brazilië verkocht. Hij smeerde zijn wapens in met andiroba-olie. Deze *oleo de Andiroba* is afkomstig uit de zaden van Andirobapalmen. Hij verzekerde mij dat dit de beste olie is die je voor dit doel kunt gebruiken. Toen vertelde hij dat hij in Santa Catarina veel gejaagd had. Zijn stem veranderde van toon en hij sprak eigenlijk al meer tot zichzelf dan tot mij: 'Recordar es vivir' (herinneren is leven). En tot slot voegde hij eraan

toe: 'Aber Menschen noch nie. Das muss doch was sein.' Vanaf dat moment realiseerde ik me dat deze Berg zeker een hele rare snuiter was en wellicht niet helemaal goed snik.

Hoewel ik slechts drie maanden op dit departement gewerkt had, bleef ik geregeld contact met de mensen daar onderhouden. Het veranderde van naam en ging, zoals gezegd, toen Departement voor Ontwikkelingssamenwerking (DEPOS) heten. Later, toen ik voor het Eilandgebied Curaçao bij de Dienst LVV werkte, werd ik zelfs officieel aan het departement uitgeleend om over diverse zaken te adviseren. De contacten waren dus voor langere duur.

Op een dag ging Berg voor wat langere tijd met vakantie naar Duitsland, maar hij kwam zeer teleurgesteld terug. Ook in Duitsland was alles niet meer hetzelfde, de mensen werkten niet meer even hard als vroeger. Vanaf toen schold hij duidelijk minder op die luie Antillianen en 'die Schwarzen' en was er blijkbaar een zekere verzoening met Curaçao op gang gekomen.

Het hoofd van het departement, de heer ir. Randolph Statius van Eps, in de wandelgangen beter bekend als Dòpi van Eps, had een dochter die zeer goed tenniste. Op een dag ging Berg naar Miami. Van Eps vroeg hem om daar een professioneel tennisracket te kopen dat hij aan zijn dochter zou geven. Berg kocht een schitterend racket, het allerduurste, dat in die tijd maar liefst 300 USD kostte. Dit was veel meer dan waar Van Eps op gerekend had. Hij kwam toen op het lumineuze idee om Berg te vragen of Berg wellicht het oude FN Browning dienstpistool dat Van Eps nog had van zijn vader, als betaling zou willen accepteren. Zijn vader was districtmeester van Banda Abou geweest, gestationeerd op Dokterstuin, en in die hoedanigheid ook commissaris van politie. Daardoor beschikte hij over een dienstpistool. Van Eps had dit pistool thuis nog ergens op zolder liggen. Berg was zeer verguld over dit voorstel en ging direct akkoord.

De volgende dag bracht Van Eps het pistool mee naar kantoor en gaf

het aan Berg die het in de lade van zijn bureau stopte. In die tijd zat Berg niet meer alleen in een kamer, maar deelde hij een grotere kamer met Lia Linsen die aan een bureau tegenover hem zat. Lia vertelde mij ongeveer het volgende:

Altijd komt Berg vroeg op het werk en begint gelijk driftig op zijn tikmachine te tikken. 'Ractactac' aan één stuk door. Berg was een harde werker. Maar op deze dag ging het tikgeluid steeds langzamer, 'tac,tac, tac', daarna niets, stilte. Dan ging de lade open en kwam het pistool tevoorschijn. Berg nam het in zijn handen en streefde het zacht, als was het een puppy. Dan weer terug in de lade. De typemachine begon weer, 'tac, tac, tac', dan steeds langzamer, 'tac - tac', dan weer stilte, de lade weer open, het pistool er weer uit, en zo tot aan de middag toe. Op een gegeven moment richtte Berg het pistool voor zich uit om langs de loop te kijken. Lia zei: 'Ik dook weg achter mijn bureau, vond het doodeng. Ik dacht: straks zit er misschien nog een kogel in. Het was niet leuk.' Later vertelde Berg mij dat hij het pistool helemaal schoongemaakt had en met andirobaolie had ingesmeerd. Lia was niet al te enthousiast over Berg, ze vond hem maar een nare, enge man.

Midden jaren 70 waren er deviezenproblemen op de Nederlandse Antillen. Er werd een vergadering belegd in het Fort Amsterdam over het te volgen beleid. Deze vergadering vond waarschijnlijk midden jaren 70 plaats, ik ben vergeten wanneer het precies was. Bij deze vergadering waren aanwezig Berg en ook enige lokale bankiers, onder wie de heer Charles Gomes Casseres van (de Joodse) Maduro & Curiel's Bank. Er werd gesproken over een mogelijke devaluatie. Berg argumenteerde - overigens op zich terecht - dat de economie een diensteneconomie was en devaluatie niets zou oplossen. Curaçao bezat immers geen grondstoffen, behalve dan 'Joden waar je zeep van kunt maken', voegde hij eraan toe. Dit was het einde van de vergadering. Enkele aanwezigen ontploften zowat en vlogen Berg bijna naar de keel. Het zal je door een Duitser gezegd worden!

Naar aanleiding van dit gebeuren werden er vragen gesteld in de Staten. Vraag en antwoord waren in de volgende trant. Ik neem aan dat de precieze vraag en het precieze antwoord in de archieven van de Staten te vinden moeten zijn. Of het de minister bekend was dat er op het Departement van Welvaartzorg een fascist werkzaam was en wat de minister hieraan dacht te doen? De heer Van Eps stelde een antwoord op voor Miguel Pourier, die toen minister voor Welvaartzorg was. Pourier nam het advies over en las het in de Staten voor: ‘...Inderdaad is het zo dat er op het departement een econoom met zeer rare ideeën werkzaam is. Maar hij is niet in onze dienst, doch door de EEG aan ons uitgeleend. Hij werkt hard, zit alleen in een kantoor, achter een gesloten deur, en is verder niet gevaarlijk. Bovendien leven we in een democratie waar het niet verboden is dat mensen er vreemde ideeën op nahouden.’ Dit curieuze antwoord was ‘the end of the affair’.

Van Eps was dubbeldwars doorgekookt. Hij was een meester in ambtelijke gevechtstactieken, strategie en obfuscatie. Met zijn, zoals hij zelf maar al te goed wist, vrij stompzinnige antwoord voor Pourier aan de Staten, had hij alle gevoelige snaren geraakt en de kwestie Berg geheel gedefuseerd. Hij was ook altijd bereid om jonge, aankomende ambtenaren (zoals ik was) in te wijden in deze materie. Als hij tijd had, kreeg je dan een soort privécollege, rijkelijk geïllustreerd met allerlei voorbeelden uit het verleden. Hij had vaak markante uitspraken. Over politici: ‘Maak één fout nooit: onderschat ze nooit! Ze hebben talenten, anders waren ze daar niet gekomen. Het is aan jou om erachter te komen wat die talenten zijn.’ In vergaderingen was hij soms de enige met een afwijkende mening, werd overruled en bleek later steevast gelijk gehad te hebben. In een herdenkingstoespraak – Van Eps is vrij plotseling op 50-jarige leeftijd aan darmkanker overleden – bracht Pourier dit punt naar voren.

Van Eps kreeg via Berg veel informatie door die afkomstig was van een oom van Berg die een hoge positie had bij de EEG. Hoe projecten

ervoor stonden en wat de knelpunten waren. Dit was uiteraard zeer betrouwbaar, maar bij sommigen op het departement bekend. Deze informatie was van groot belang voor de lopende EEG-projecten. Dit was de directe achtergrond voor zijn vriendelijke relatie met Berg. Van Eps behandelde Berg dan ook altijd met de nodige eegards.

Wel ben ik er zeker van dat hij, zij het meer heimelijk, ook genoot van de reactie van de Nederlanders die zich duidelijk ergerden aan Berg. Op Curaçao was de anti-Nederlandse stemming in die jaren veel sterker dan nu. 30 mei 1969 was toen nog niet zo lang geleden.

Wel schudde hij zo nu en dan zijn wijze hoofd wanneer Berg weer een onthutsende uitspraak had gedaan. En ik kon er eigenlijk ook om lachen. Maar ook moest ik dan aan mijn vader denken, een Nederlander uit Gouda, die daar de oorlog had meegemaakt en die zeker ook van woede ontploft zou zijn.

Op een middag moest ik op het departement zijn om iets op te halen en kwam Van Eps op de gang tegen. Hij nodigde mij uit in zijn kantoor. Hij zag er vermoeid uit. Wij hebben elkaar die middag uitzonderlijk lang, 1 à 2 uur, gesproken. Vaak had ik ook informatie voor hem, over wat er zich politiek binnen het Eilandgebied afspeelde. Deze informatie was veelal afkomstig van ing. Ronnie Winkel (DP), Jules Eisdén (MAN) en ook van portier Mario (zie verder). Vaak ging het om dingen die hij zelf al vermoedde, want hij had een feilloos gevoel voor politieke manoeuvres en addertjes onder het gras. Soms ook kreeg hij zo nieuwe indicaties.

Ik heb toen niet vermoed dat dit een afscheid was, dat ik hem voor het laatst gesproken had.

Ik denk dat van al mijn vele leermeesters in de ambtenarij Van Eps degene geweest is die mij het meest beïnvloed heeft.

In de ambtenarij leefden er onder de Antilliaanse ambtenaren vele, sterk anti-Nederlandse frustraties. Wat geheel begrijpelijk was ge-

zien de gang van zaken met Nederlandse ontwikkelingsprojecten. De EEG-projecten verliepen vaak ook moeizaam, maar er was geen willekeur. De directeur van het KabNA (Kabinet voor Nederlands-Antilliaanse Zaken), de heer Elzerman, bepaalde *de facto* wat er gebeurde: toezeggingen van Nederlandse ministers hadden geen enkele waarde. Minister Lardinois had grote ruzie met hem, maar de minister kon hoog of laag springen: wat Elzerman besliste gebeurde uiteindelijk. *Elzerman locuta, causa finita!* De heer Elzerman was van de PvdA, maar werd ook door het CDA gedekt. Veel later bleek dat zijn machtspositie gebaseerd was op het feit dat hij over gegevens beschikte over het oorlogsverleden van de CDA'er Aantjes.

Op het departement vond er toenadering plaats tussen een deel van het Curaçaosche personeel en Berg. Hoewel ook de personeelsleden zich ergerden aan Bergs uitspraken over 'die Schwarzen' e.d., werd hij vreemd genoeg toch geaccepteerd. De hele situatie was 'voer voor psychologen'. De Antillianen genoten er zichtbaar van te zien hoe de Nederlanders op het departement zich groen en geel ergerden aan Berg. Dit alleen al maakte Berg in hun ogen acceptabel, en dat hij minne opmerkingen maakte over die 'luie Schwarzen' namen ze maar op de koop toe. Van een Nederlander zouden ze 'luie zwarten' nimmer geaccepteerd hebben. Zij stookten de boel nog verder op door tegen de Nederlanders te zeggen: 'Je weet toch dat Berg niet goed snik is? Waar maak je je eigenlijk druk over? Dat doen wij toch ook niet?' Berg werd een soort mascotte.

Het kwam zelfs zover dat Berg samen met de bodes van het departement op vakantie ging naar Colombia. Zij kenden alle goede bordelen en namen Berg mee, die op deze manier door ervaren gidsen vergezeld werd. Berg was zeer gul en betaalde alle drankjes en de strip-tease show. Berg verdiende goed, maar zou naar verluidt ook geld van zichzelf gehad hebben. Toch ontstonden er enige fricties. Berg betaalde de vrouwen veel te veel waardoor hij de markt bedierf. Noodzakelijkerwijze moesten zijn gidsen hem hierover ernstig onderhouden.

Curaçao is in veel opzichten een zeer tolerant eiland, soms te tolerant, en dat verklaart een deel van onze problemen.

Berg verliet Curaçao en ging naar Guyana. Daar ontstonden er ernstige problemen. Daarna ging hij naar Zambia, geloof ik, waar hij een indringer in zijn tuin neergeschoten of zelfs doodgeschoten zou hebben. Hij was dus toch niet zo ongevaarlijk als ooit beweerd werd. De Duitse ambassade zou de EEG verzocht hebben hem terug te roepen, omdat hij daar de grootste problemen voor de Duitse gemeenschap veroorzaakte, en zelfs zijn oom bij de EEG kon hem niet meer helpen. Hij diende een verzoek in om naar Curaçao terug te mogen komen. Dit verzoek werd echter door de Antilliaanse regering wijselijk afgewezen.

Mario Windster

Mario Windster was portier bij de dierentuin. Hij was een goedaardig man die er echter vervaarlijk uitzag: hij was groot, hij was scheel en ook stotterde hij enigszins. Hij is jarenlang portier bij de dierentuin geweest. Mario sprak Chinees (Cantonees). Gedurende de oorlog was hij stoker geweest op een schip met Chinezen en zo had hij de taal geleerd. Daarna had hij, doordat hij Chinees sprak, een baan gekregen in de keuken van een Chinees restaurant. Ik kan niet beoordelen of hij goed Chinees sprak, maar op een dag kwam er een ouder Taiwanese echtpaar de dierentuin binnen. Zij werden door Mario te woord gestaan. Hun ogen sperden zich helemaal open. Zij bogen enthousiast als knipmessen. Ze konden niet geloven dat een Curaçaenaar hen in het Chinees aansprak. Mario heeft hen een hele rondleiding door de dierentuin gegeven en eerlijk gezegd had ik de indruk dat hij vrij goed Chinees sprak en inderdaad een gesprek met hen kon voeren.

Op een ochtend kwam Mario met een bedrukt en bezorgd gezicht mijn

kantoor binnenstappen, of beter gezegd binnenrennen. ‘Meneer Van Buurt, er is een groot probleem.’ Ik schrok enigszins en zei: ‘Mario, wat is er dan?’ Mario: ‘Er is hier een schooljuffrouw die er haar beklag over doet dat wij hier zulke indecente beesten hebben en dat die daar staan waar zij met kleine schoolkinderen langs moet.’ Ik: ‘Wat bedoel je?’ Mario: ‘Ja, er staat een ezel die zijn ding groots naar buiten laat hangen.’ En meer indringend ‘*Kiko mi tin ku bis'é?*’ (Wat moet ik tegen haar zeggen?)

Ik kreeg een ingeving en dacht aan het Ezelproces van Gerard van het Reve. Ik zei tegen Mario: ‘Zeg haar dat koeien en ezels heilige dieren zijn, omdat zij aanwezig mochten zijn toen Christus geboren werd.’ Zijn gezicht klaarde helemaal op en hij riep: ‘Dat is een goed antwoord! Dat is een goed antwoord!’ Hij stooft naar buiten om het antwoord over te brengen. Op zulke momenten voelde ik mij een soort Orakel van Delphi dat weer gesproken had.

Op een dag was het bijna twaalf uur. Mario sliep tussen de middag altijd op een bepaalde bank in de tuin, maar nu zat daar een mevrouw. Mario liep met een sip gezicht naar haar toe en zei iets, waarna zij duidelijk boos wegliep. Ik was toen nog niet belast met de leiding van de dierentuin, maar had daar wel mijn kantoor. De toenmalige chef van Mario, de heer Max Rijna, zag het gebeuren en riep hem bij zich. ‘Mario, je hebt die mevrouw toch niet gezegd dat zij daar niet mag zitten?’ ‘Nee’, zei Mario, ‘ik ken haar en ben haar gaan groeten en toen ik met haar sprak realiseerde ze zich dat het al bijna twaalf uur was en zij haar kinderen van school moest gaan halen en dus vlug weg moest.’ Het was een hele mooie smoes, maar Rijna vertrouwde het absoluut niet, we kenden Mario al wat langer, en hij vroeg daarom aan een van de arbeiders die daar vlakbij planten water aan het geven was, wat Mario nu dan wel gezegd had. Mario zei: ‘*Esaki ta e banki kaminda ambtenaarnan mester drumi.*’ (Kunt u opstaan, want dit is de bank waar de ambtenaren op moeten slapen!) Let op het gebruik van ‘mester’ (moeten). Het zal je maar gezegd worden!

Mario was vroeger portier geweest bij het Bestuurscollege (BC) aan de Concordiastraat. Echter, er had zich daar een onfortuinlijk voorval voorgedaan. Hij werd constant geplaagd door iemand die hem op een dag zelfs tot op de Emmabrug volgde toen hij op weg naar huis in Otrabanda was. Mario had er genoeg van en besloot de man op te pakken en in het water te gooien. Het liep echter verkeerd af: de man viel net op de rand van een van de pontons van de brug, brak zijn been en verdronk bijna. Mario werd veroordeeld tot twee weken gevangenisstraf, wegens zware mishandeling. Hierdoor had hij nu een strafblad en mocht hij geen portier meer zijn bij het BC. Hij werd naar de LVV overgeplaatst en kwam in de dierentuin terecht.

Sindsdien ging Mario, die elke ochtend erg vroeg op was, eerst bij zijn oude collega's bij het BC langs voordat hij 's ochtends naar de dierentuin ging, en ook in de namiddag volgde hij dezelfde route terug. Daar sprak hij met de chauffeurs van de gedeputeerden en met de koffiejuffrouwen. Mario was altijd precies op de hoogte van wat er zich binnen het BC afspeelde en kwam met de laatste roddels aanzetten, wie ruzie had met wie en hoe formaties zouden verlopen. Veel van wat hij zei, stond 2 à 3 weken later in de krant. Wij behoorden als ambtenaren op de dierentuin tot de best politiek geïnformeerden van het Eilandgebied. Het geeft een idee hoe geheime diensten aan hun informatie kwamen, voordat er computers waren die getapt kunnen worden. En toen ging Mario met pensioen en waren de ambtenaren op de dierentuin hun informatiebron kwijt. Aan alle dingen, ook de goede, komt een einde.

De dag na mijn 28ste verjaardag

De dag na mijn 28ste verjaardag kwam ik 's ochtends de dierentuin binnenrijden en merkte al vlug dat er iets aan de hand was. Er heerste een uitbundige stemming. Spoedig bleek wat er aan de hand was. Velen van het personeel hadden in de lokale loterij Weg a di Number

een nummer gekocht dat was samengesteld uit mijn leeftijd en geboortejaar en 'e number a sali den kabes'. Op dit nummer was de hoofdprijs gevallen. Zij hadden allen geld gewonnen. Een van de opzichters van de Plantsoenendienst was helemaal buiten zichzelf van vreugde en sprong almaar rond, hij was NAf 10.000 rijker. Zelf had ik niets.

Met de Pushycat van de Havendienst naar Klein Curaçao

In 1977, 1978 en 1979 ging ik vrij geregeld op inspectietocht naar de freezer van de LVV op Klein Curaçao. Om de 6 weken moesten de acetyleenflessen van de vuurtoren vervangen worden door volle flessen (samen 1500 kilogram) en gingen de lege flessen weer mee terug. De Havendienst gebruikte hiervoor de zgn. Pushycat, een loodsboot/kleine sleepboot, ontwerp van de firma Damen. LVV stuurde dan ook drums mee met gasoil (diesel) van 212 liter elk, voor de generatoren van de freezer. Een paar keer per jaar ging ik ook mee. Deze inspecties, die onverwacht behoorden te zijn, waren dat echter nooit, omdat de dienstdoende beheerder van de freezer al dagen van te voren via de Havendienst door de vuurtorenwachters gewaarschuwd was dat ik eraan zou komen. Er was in die tijd nog veel sociaal gevoel onder het personeel. Als ik aankwam, was alles schoongeboend en stond de koffie klaar.

Op deze tochten kwamen wij naar het oosten varend 's ochtends langs de kust van Curaçao dikwijls een vrij grote hamerhaai tegen die dan in tegenovergestelde richting naar het westen zwom. Het dier was gemakkelijk te herkennen aan de rugvin die vrij steil, hoog uit het water stak. Deze vin heeft de vorm van de staartvin van een Mosquito bommenwerper uit WO II. De punt van de staartvin bleef vlak onder water, maar je kon de wervelingen zien. Volgens bewoners aan de Penstraat kon je de klok er zowat op gelijk zetten wanneer het dier

langs zou komen. Een keer zagen wij, op open zee, een oceanic white tip shark (*Carcharhinus longimanus*), in het Papiamentu 'ala seku', letterlijk 'uitgedroogde vinnen' c.q. met witte punten. Het leek erop dat het dier aan het oppervlak lag te zonnen, maar het schoot weg toen wij dichterbij kwamen. In de jaren 60 waren deze nog heel algemeen. Volgens de ouderen van de Havendienst zwommen er toen rond elke loodsboot wel een paar. Maar in de jaren 70 waren zij al een stuk zeldzamer en nu zijn zij zeer zeldzaam. Bij Hambraak aangekomen, ging de Pushycat de zee op richting Klein Curaçao. Wij vertrokken om half 7 vanuit Parera en kwamen normaal gesproken rond half 10 op Klein Curaçao aan. Soms was er rond die tijd nog teveel deining en moesten wij wachten tot de deining afnam om uit te kunnen laden.

Op een van onze tochten waren er problemen. Zoals gewoonlijk kwamen wij de hamerhaai weer tegen, ditmaal nabij Caracasbaai, en vervolgden onze weg naar Hambraak. Daar draaiden wij de zee op richting Klein Curaçao. Ongeveer een mijl op zee ging de boot steeds zwaarder lopen en begon de motor te roken. Iemand maakte het luik open en begon te schreeuwen: de motor stond al voor een derde onder water. De elektrische bilgepomp werkte niet en de handpomp functioneerde ook niet. Het personeel had lege plastic vleesemmers met visgerei bij zich, want onderweg naar Klein Curaçao en terug werd er altijd gevestigd. Het visgerei werd er uitgepleurd en men begon met emmertjes te hozen, de emmers doorgevend. De touwen van de lading werden losgemaakt om de lading indien nodig snel overboord te kunnen gooien. Fort Nassau werd via de radio gebeld. 'Fort Nassau, Fort Nassau, we zinken. Stuur een boot!' Antwoord: 'We hebben geen boot. Probeer de Pushycat bij Hambraak aan de grond te zetten. Laat ons weten hoe het gaat. Als we niets meer horen, proberen we een boot te vinden en komen we jullie zoeken.' Willy van der Werp, een ervaren visser van de LVV, nam het roer over en wist de boot, die al dieper lag, op meesterlijke wijze om te draaien en deze gevaarlijke

manoeuvre succesvol te volbrengen. De golven kwamen nu van achteren. Het grootste gevaar was geweken. De motor ging steeds sterker roken, maar sloeg gelukkig niet af. Bij Hambraak aangekomen, waren wij weer in rustiger water. De boot lag inmiddels weer wat hoger en de lading werd weer vastgebonden. Wij tuften terug naar de stad. Een grote zwarte rookwolk kwam achter ons uit de uitlaat. Later bleek dat er een gat was boven de waterlijn. Pas na Hambraak, op open zee, was er met elke golf water naar binnen gekomen en was de boot steeds zwaarder gaan lopen.

Er waren in die tijd nog geen politieboten en er was nog geen kustwacht op zee. Zelfs dicht onder de kust kwam je van alles tegen. Het was een 'free for all' en dit is dan ook de reden dat de oprichting van een kustwacht noodzakelijk werd. Zo kwamen wij go-fast boten tegen met 5 buitenboordmotoren die geruisloos afgesteld waren: je hoorde of zag ze pas wanneer ze al vlak naast je waren, ze vielen weg in de golven en waren ook snel weer uit zicht. Er staken wat grimmige koppen uit boven een canvas waar de boot mee afgedekt was. We zwaaiden dan maar vriendelijk en een enkele keer zwaaiden ze terug, maar vaak ook niet. Ook was er in die tijd en ook iets later, tot begin jaren 80, een lichtgrijze helikopter zonder kentekens die waarschijnlijk vanaf een moederschip opereerde. Ik heb deze helikopter alleen van een afstand gezien. Hij vloog over het terrein van Oostpunt en bleef daar laag achter de heuvels, waarschijnlijk om niet gesignaleerd te worden door de radar te Hato. Van veel vissers hoorde ik in die tijd dat zij deze helikopter wel van dichtbij gezien hadden.

Op een van deze tochten met de Pushycat naar Klein Curaçao ging de heer ir. Merz, die destijds met de leiding van de Dienst LVV belast was, mee. Gelukkig was ik op die reis niet mee. Bij Klein Curaçao liep het voorcompartiment van de Pushycat geheel vol met water: er zat een lek in de romp. Dankzij het waterdichte tussenschot zonk de boot niet, maar wel kwam de propeller nu grotendeels boven water. De lading van lege acetyleenflessen en gasoil drums, werd zover mo-

gelijk naar achteren geplaatst en de passagiers en bemanning namen hier bovenop plaats. Alleen de stuurman bleef noodzakelijkerwijs in het stuurhuis. De boot tufte heel langzaam terug naar Curaçao, met de golven mee. Tegen de golven in zou niet gekund hebben. Het was zeer oncomfortabel: men vertrok in de vroege middag en aanvankelijk zat men in de volle zon, zonder enige schaduw. Pas rond middernacht kwamen zij in de haven aan. Deze tocht terug, met de stroom mee, zou normaliter slechts 2 à 2½ uur geduurd hebben.

Turko en het Chinees eten

Op een van mijn inspectiereizen naar de LVV-freezer op Klein Curaçao kwam ik bij aankomst Turko (de Turk), een van de vuurtorenwachters, tegen die daar in een bootje bij de pier wat aan het rondroeien was. Turko was zijn bijnaam, hij zag eruit als wat men zich bij een Turk voorstelde. Hij begroette mij uitbundig en toen ik vroeg hoe het ging zei hij *'fantástico'*. Er was een schip op het eiland vastgelopen *'mare esei por a pasa mas be'*, kon dat maar vaker gebeuren. Verbaasd vroeg ik: 'Hoezo?' Het verhaal van Turko ging als volgt: er was een Taiwanese longliner op de oostkust vastgelopen. Het schip was inmiddels losgetrokken en lag er niet meer. De kapitein was dronken en ging 's nachts veel te dicht bezuiden de vuurtoren langs. De bemanning protesteerde, maar het mocht niet baten. Zij gooiden tenslotte, tegen de orders van de kapitein in, de achterankers uit, wat het schip gered heeft. De vuurtorenwachters merkten dat er wat aan de hand was en gingen hulp bieden. De bemanning gooide vanaf de voormast een lijn uit met een balletje dat door de vuurtorenwachters werd gevangen. Aan deze lijn zat een dikkere lijn die door de vuurtorenwachters aan iets werd vastgemaakt. Vervolgens kwamen de bemanningsleden één voor één met een wieltje langs deze lijn vanaf de voormast over de rotsen en de branding aan land. Ook kwamen voedsel en andere benodigdheden. De bemanning werd onderge-

bracht in een van de ruime vertrekken van de vuurtoren. Er werd voor ons gekookt en wij hebben de hele week heerlijk Chinees gegeten en het heeft geen cent gekost. Aldus Turko.

De heer J. Polonius op Klein Curaçao

Een van de beheerders van de LVV-freezer te Klein Curaçao heette Jan Polonius. Normaal gesproken waren de beheerders twee weken op Klein Curaçao, hadden daarna een week vrij op Curaçao, en werkten ook een week op Curaçao. De boot ging elke donderdag. Op een dag kwam Jan Polonius bij mij en vroeg of hij op Klein Curaçao kon blijven en ook of hij zijn vrije week ook daar kon doorbrengen. Als hij op Curaçao was, werd hij helemaal nerveus van het geluid van alle auto's. Ik dacht: o jee, nu wordt het juist tijd om terug te komen.

In die tijd waren er nog nauwelijks toeristen en de vuurtorenwachters zaten zowat de hele dag in de vuurtoren. In de maanden oktober en november waren er enkele vissers. Maar dezen waren overdag rond het eiland op het water en kwamen slechts kort aan wal, alleen om vis voor de freezer af te geven. Blijkbaar werkte deze eenzaamheid verslavend. Kort daarop werd besloten de freezer op Klein Curaçao op te heffen en heeft dit problem zichzelf opgelost. Polonius werd portier bij de Veterinaire Dienst en is weer gewend geraakt aan het drukke, bruisende leven op Curaçao.

Marcel Guidicelli

Marcel Guidicelli was een master fisherman van de FAO (Food and Agriculture Organization of the United Nations). De FAO had een project, WECAF (Western Central Atlantic Fisheries) geheten, dat vanuit Panamá geleid werd. In, ik geloof, 1978, traden de Nederland-

se Antillen toe en vlak daarop kwam de heer Marcel Guidicelli naar Curaçao om over visserijzaken te adviseren. Ik was zijn counterpart en ging hem ophalen op de airport. Hij was een Corsicaan. Aanvankelijk verliep de communicatie zeer stroef. Guidicelli sprak in die tijd nog nauwelijks Engels en mijn Frans was zeer verroest. Hij was gehuwd met een Engelse. Zij spraken echter Frans met elkaar en woonden in Frankrijk. Zijn vrouw was de dochter van Engelse zendelingen in China. Omdat zij in China geboren was, had zij geen toegang tot de UK met haar Britse paspoort, en bezocht zij de UK om familieleden te bezoeken met haar Franse paspoort, dat zij via haar huwelijk met hem verkregen had. Hij plaagde haar daarmee. Je ouders waren steunpilaren van het Britse imperialisme en zie nu hoe je behandeld wordt!

De communicatie met Guidicelli liep geheel niet, het ging niet. Al gauw spraken we Spaans met elkaar, omdat de communicatie op die manier nog het best ging. Mijn Spaans was niet al te best in die tijd: ik had op school Duits gehad en nooit Spaans geleerd. Maar op Curaçao pik je natuurlijk altijd wel Spaans op. Al gauw kende ik alle nautische termen, woorden als *mamparos* (waterdichte tussenschotten van een schip) e.d. behoorden al gauw tot mijn vocabulaire, en elke keer als Guidicelli weer een paar dagen op Curaçao was, was ik daarna doodop, maar ging mijn Spaans vooruit. Niet lang daarna ging ik met vakantie naar Costa Rica en sprak daar op een ferry in de Golfo de Nicoya met een costarriqueño (tico) die mij complimenteerde dat ik redelijk Spaans sprak. ‘Maar’, zei hij, ‘u bent een Hollander. Wat vreemd toch, dat u fouten maakt die typerend zijn voor Fransen’ (*‘Usted habla español bastante bien. Pero que curioso. Usted es un holandés. Como puede ser que usted está haciendo errores que son típicos de los franceses’*). Ja, voor u een vraag, voor mij een weet!

Later begon ik ook Spaanse brieven te schrijven. Als ik er een in concept klaar had, vroeg ik een Colombiaanse die bij de LVV werkt, mevrouw Martha Pinedo Medina, om deze met mij op screen door te

nemen. Aanvankelijk wemelden deze brieven van de fouten, maar allengs ging het beter. De meeste fouten waren spelfouten en niet zozeer stijlfouten. Nu is er spellchecker en heb ik Martha niet meer nodig.

Verdere ontwikkeling Spaans, Portugees en Frans

Op diverse meetings maakte ik geen gebruik van de Engelse vertaling en dwong mijzelf zo naar het Spaans te luisteren en op diverse reizen sprak ik Spaans en ging het steeds beter. Vlak voordat ik met pensioen ging, eind 2005, was er een meeting in Costa Rica. Er waren problemen met de vertaling. Daar de aanwezige Engelssprekenden allen ook Spaans spraken, maar veel van de Spaanssprekenden geen of slecht Engels, vroeg men mij of ik mijn presentatie in het Spaans kon houden. Ik voelde mij onzeker, had dit nooit eerder gedaan, maar zij zeiden dat mijn Spaans goed genoeg was en dat zij mij zouden helpen als ik vastliep. Tot mijn eigen verbazing verliep de presentatie vlot, zonder enig probleem of hapering, en was ik hiermee over mijn drempelvrees heen. De vaktermen kende ik alle in het Spaans, dus dat was geen probleem.

In 1983 ging ik voor een maand naar Brasil. Je moest daar Portugees spreken: bijna niemand sprak Engels. Met Duits kwam je soms verder dan met Engels. Ik had van tevoren een eenvoudig boekje doorgenomen. Daarna heb ik drie jaar lang op de UNA (Universiteit van de Nederlandse Antillen) twee keer per week een cursus gevolgd, in totaal ongeveer 150 lessen. Het was een cursus voor personen die al Spaans spraken waarbij vooral de verschillen werden behandeld. Toen de Portugese luchtvaartmaatschappij TAP van Curaçao op Lisboa vloog, heb ik diverse reizen naar Portugal gemaakt en vloog dan later door naar Amsterdam. Op een van deze reizen maakte ik een boottrip op de Rio Douro. Dit was in mei 1993. De andere passagiers waren allen van een familie Da Silva die een familiereünie had.

Ik was de enige andere passagier en ben door deze familie Da Silva opgenomen. Een van hen kwam uit Montréal en sprak ook goed Engels en verbeterde zo nu en dan mijn fouten, wat heel nuttig was. Een jonge blonde Portugese vrouw was de gids. Zij had geen typisch Portugees uiterlijk, heette Monica Pinto, met dezelfde achternaam als die van mijn grootmoeder. Zij was geboren in Moçambique. In Portugal is Pinto een veel voorkomende naam, vooral in het noorden van Portugal. In het telefoonboek van Porto vindt men vele pagina's met Pinto's.

En zo spreek ik nu redelijk Portugees, zij het niet even goed als Spaans. In het Portugees kan ik wel een eenvoudig bericht formuleren, maar geen goede brieven schrijven.

Met Frans heb ik de meeste moeite, wat vreemd is als je bedenkt dat wij op de middelbare school zeer veel uren Franse les gehad hebben. Als ik lang geen Frans gesproken heb, gaat het nauwelijks, heel moeizaam en komen steeds de Portugese woorden bovendien. De 'opstartperiode' is voor Frans verreweg het langst. Maar na een paar dagen gaat het redelijk en bij een langer verblijf in Martinique, van tien dagen, kon ik op de laatste dag probleemloos een gesprek met een visser voeren. In Guadeloupe vroeg men mij eens om tolk te zijn en Frans te willen vertalen naar het Spaans voor de Cubaanse minister van Visserij en een Cubaanse professor die zij uitgenodigd hadden. Op dat moment was de tolk niet beschikbaar. Dit ging probleemloos. Vragen van de Cubanen vertaalde ik soms naar het Frans of anders naar het Engels, dat deze Fransen begrepen. Ook daar heeft mijn talenkennis vele deuren geopend die anders gesloten gebleven zouden zijn.

Shon Fé

Mario was lang niet de enige bij de LVV met een strafblad. Zo hadden wij ook Shon Fé. Shon Fé Zimmerman was de eerste brandkastkraker op Curaçao. Een Curaçaosche pionier, de nestor op dit gebied. In de jaren 60 had hij een brandkast bij de Shell gekraakt met daarin maar liefst NAf 65.000, een heel bedrag, zeker in die tijd. Hij had nog een paar andere kraken gepleegd (o.a. bij supermarkt Henderson in Julianadorp, en een kraak op Aruba). Een stukje vakwerk was ook een kraak bij een zaak op het Helfrichplein (thans Gomezplein). Gedurende de middagpauze werd een brandkast opgetakeld en via een aangrenzend pand, waar een verbouwing plaatsvond, afgevoerd. Alles was zeer professioneel verlopen. Toch werden zij gegrepen: een van zijn handlangers was het geld gelijk in het bordeel Campo Alegre gaan uitgeven en de politie kreeg hier al snel lucht van. Zo liepen zij tegen de lamp. Shon Fé heeft voor deze kraken wel acht volledige jaren daadwerkelijk in de gevangenis doorgebracht, waar je nu wellicht met zes maanden tot een jaar klaar zou zijn. Nadat hij vrij kwam, is hij bij de LVV in dienst genomen als lasser/brander. Hij was een vriend van gedeputeerde Tolinchi Pietersz, die deze baan voor hem geregeld had. Hij was een joviale man, altijd vol grappen en prettig in de omgang, en ook kende hij zijn vak. Hij was op Boca St. Michiel opgegroeid en kende mijn ooms. Ik had altijd goed contact met hem. Later woonde hij eerst in Sta. Maria, en nog later op Koraal Specht. Hij verkocht ook allerhande wijwaters e.d., flesjes met gekleurde vloeistoffen, tegen het boze oog, voor de liefde, etc. Naar verluidt liep deze business goed. Na zijn pensionering is Shon Fé toch weer in de problemen geraakt met justitie. Zijn zoon had een brandkast geroofd bij een juwelier. Deze brandkast bevatte maar liefst NAf 225.000 aan goud. De zoon kon de brandkast echter niet open krijgen en besloot een expert te raadplegen: zijn vader. Hoewel Shon Fé niets met de roof op zich te maken had, besloot hij zijn zoon te helpen en lukte het hem wel om de brandkast te openen. Hierdoor

werd hij echter medeplichtig. Voor de rechter voerde hij aan dat hij toch moeilijk anders kon doen dan zijn zoon helpen, als vader kon hij hem toch moeilijk in de steek laten. Je kon het goud in die brandkast ruiken, dus moest hij de kast wel openmaken, bracht hij naar voren. Voor hem was dit blijkbaar een eenvoudige klus. De rechter had toch wel begrip voor deze situatie en veroordeelde hem slechts tot de tijd die hij reeds in voorarrest had doorgebracht.

Overigens waren velen op de LVV van mening dat Shon Fé wel degelijk bij de kraak zelf betrokken moet zijn geweest en geloofden lang niet allen het verhaal dat hij er pas later bij betrokken raakte.

Wilmu

Wilmu was timmerman in de dierentuin. Hij had elf jaar in de gevangenis doorgebracht wegens moord op een man die hij op overspel met zijn vrouw betrapt had. Hij had de man bij een bushalte met een slagersmes neergestoken. Soms vertelde hij hierover met haat in zijn ogen, hoe de man in elkaar zakte en het bloed eruit spoot. Hij had absoluut geen berouw, was eerder trots op zijn daad en zou hetzelfde zo weer doen. Hij was elke ochtend vroeg aanwezig en was voor het begin van de officiële werktijd om 7 uur al aan het werk. Dan schold hij op die andere 'luie arbeiders', want hij had in de gevangenis leren werken. Met Kerstmis had hij heimwee naar de gevangenis en vertelde steeds hoe hij dan het kerstdiner mocht maken. Vaak was hij in zichzelf aan het mompelen en knarsetanden, je hoorde zijn kiezen dan over elkaar knarsen. Hij had een indringende blik en zat vol woede. Hij verzette veel werk, op zijn werk was niets aan te merken. Ondanks dat waren wij blij dat hij met pensioen ging. Deze man was gevaarlijk.

De heer Dams, steenzitter

Jarenlang heeft er bij de ingang van de dierentuin een man op een witte steen gezeten, onder een boom bij de leeuwenkooi. Dit was de heer Dams, hoofdopzichter bij de LVV. De heer Dams was in dienst genomen door de heer Ephraim Cijntje van de partij PSD. Dams was *bario leader* voor deze partij. Dit hield in dat hij op verkiezingsdagen met zijn auto mensen ophaalde die naar verwachting op de partij zouden stemmen en hen naar het stemlokaal bracht, en ook dat hij verkiezingspamfletten in zijn kiesdistrict ronddeelde. Deze man deed absoluut niets, er viel geen land met hem te bezeilen. Het hoofd van dienst ing. Ronnie Winkel wilde hem niet voor zijn kantoor hebben en zond hem naar de dierentuin, waar hij uiteindelijk op de reeds genoemde steen terecht kwam. Er werden vele pogingen gedaan om hem te ontslaan, maar de stukken verdwenen op mysterieuze wijze en werden altijd door de heer Cijntje onderschept. Veel later bleek mij en begreep ik, dat hij eigenlijk ook niets kon doen. Slechts eenmaal heb ik Dams gevraagd iets te doen en dat is geheel verkeerd afgelopen. Er was een mevrouw Augusta. Haar dochtertje kreeg op de glijbaan in haar bil een splinter die door een arts verwijderd moest worden. De doktersrekening bedroeg NAF 65. Mevrouw Augusta vroeg of de dierentuin dit kon betalen. Ik zegde toe dit te zullen nagaan, wij waren verzekerd, maar het bleek dat niet de juiste procedure gevolgd was. Ik schreef een brief aan het BC met het verzoek dit uit kasgeld te mogen laten betalen. Het duurde even, mevrouw Augusta kwam langs, maar er was nog geen antwoord op mijn verzoek gekomen. Toen de machtiging van het BC binnen was, vroeg ik de heer Dams om dit aan haar te melden, zodat zij het geld zou kunnen komen ophalen. Mevrouw Augusta woonde namelijk in zijn bario waar hij iedereen kende, en zij had geen telefoon. Na lange tijd kwam mevrouw Augusta langs om te vragen hoe het ermee stond. Ik zei verbaasd: 'Maar ik heb tot twee keer toe iemand langsgestuurd om u te melden dat het klaar was. Is die dan niet geweest?' Zij keek

mij vreemd aan en dacht even na. Toen beaamde zij dat er inderdaad twee keer iemand langsgeweest was, maar dat zij niet begrepen had waar hij eigenlijk voor kwam.

De heer Cijntje was inmiddels niet meer aan de macht en er kwamen afvloeiingen, dus was het duidelijk dat Dams nu wel weg moest. Hij kon kiezen tussen lumpsum of wachtgeld. Inmiddels was hij echter ziek, lag met maagkanker in het ziekenhuis en het was duidelijk dat hij dit niet zou overleven. Zijn familie vroeg hem om te tekenen voor lumpsum. Hij wilde echter niet onder ogen zien dat hij zou sterven en weigerde te tekenen. Het wachtgeld werd beëindigd bij zijn dood: zijn weduwe kreeg niets.

Ik heb mij lang zwaar geërgerd aan het geval Dams, maar ben het later toch met iets andere ogen gaan zien. Hij hoorde natuurlijk beslist niet thuis op de Dienst LVV. En erger nog, hij had een hoofdopzichterssalaris en verdiende meer dan arbeiders (onder wie bijvoorbeeld Buchi Dai, zie verder) die geen makkelijke jongens waren, maar die wel hard werkten voor hun geld. In Nederland zou zo iemand waarschijnlijk liefdevol in een psychiatrische kliniek verpleegd zijn, waar hij eigenlijk thuishoorde.

De kaaimans van mevrouw Galmeyer

Mevrouw Galmeyer had twee kaaimans die ze ooit klein uit Venezuela had meegebracht. De dieren waren gegroeid en zij had een grote vijver in de tuin waar zij ondergebracht waren. Zij liepen ook door de hele achtertuin. Zij was invalide, zat in een rolstoel en reed naar de rand van de vijver waar zij de dieren naar verluidt uit de hand voerde. Haar man was allesbehalve gecharmeerd van deze dieren. Het verhaal gaat dat er een soms onder haar bed sliep. Mevrouw Galmeyer kwam te overlijden en haar man wilde zo vlug mogelijk van de diertjes af. Wij konden ze niet direct overnemen, omdat eerst

hun nieuwe verblijfplaats, de vijver waar zij in moesten, gerepareerd en van gaas voorzien moest worden. Het duurde enige tijd maar dan was toch de dag aangebroken om de dieren op te halen. We hadden een pomp bij ons om de vijver in de tuin van Galmeyer leeg te pompen, een groot schepnet van dik nylon om de kaaimans mee uit de vijver te scheppen en ook lasso's. De klus viel dik tegen, de kaaimans waren zeer energiek, maar uiteindelijk lukte het dan toch om de dieren af te matten, ze te vangen, in de pick-up te krijgen en af te voeren.

Baboons zijn los!

Op een zaterdagochtend werd ik vroeg uit bed gebeld: de baboons zijn los! Toen ik met veel spoed bij de dierentuin aankwam, had de dienstdoende oppasser de dieren reeds in hun hok gelokt met voedsel en de deur dichtgedaan met een ketting. Het bleek dat de stalen lip, waar het hangslot aan hing, van binnenuit was doorgeroest en door de dieren losgewrikt. Aan de buitenkant was niets te zien. Werk voor Shon Fé om dit te repareren. Een oudere vrouwtjesbaviaan was echter nog buiten. Het werd een soort klopjacht met een groot net dat eruitzag als een groot vlindernet, maar dan van dik nylon. De bedoeling was het dier af te matten en te voorkomen dat het in een boom zou klimmen. Het lukte het dier echter om over het hek van de dierentuin op straat te komen en er volgde een soort estafette met het net. Ik liep op een gegeven moment hijgend voorop. Toen kwam er plotseling een atletische figuur voorbij, die 's ochtends vroeg aan het joggen was. Hij nam het net uit mijn handen, 'Geef u mij dat maar even', nam een snelle sprint voorwaarts en ving het dier. Er was gelukkig weinig schade: de dieren hadden een paar pauwen gedood en opgegeten.

Het dagblad *Éxtra* kwam op een ochtend uit met op de voorpagina het idiote verhaal dat een mevrouw door een kabouter achtervolgd was. Het zou 's nachts zijn gebeurd. De kabouter rende naast haar auto en keek naar haar door haar zijraam. Alleen door plankgas te geven kon zij hem uiteindelijk van zich afschudden. De volgende dagen was er veel opschudding over kabouters. Een grappenmaker zette een tuin-kabouter 's nachts op een plaats waar veel paartjes in auto's kwamen vrijen. Vervolgens stelde hij zich verdekt op met een foto toestel. Er kwamen auto's langzaam aanrijden, maar zodra zij de kabouter in hun koplampen kregen, stoven zij plankgas weg. Totdat er een auto stilstond. Er stapte een man uit, die de kabouter oppakte en in de achterbak van zijn auto stopte. Het was natuurlijk een Hollander. Tot zover de grappen in de krant. Toen ging het gerucht dat de kabouter door de politie gearresteerd zou zijn. Op de dierentuin ging de telefoon. Een mevrouw vroeg waar wij de kabouter hadden en of zij hem kon zien. Wij antwoordden dat wij van niets wisten. Ja, zei ze, ze had de politie gebeld en die had gezegd dat ze hem gearresteerd hadden, maar dat gebleken was dat er geen wettelijke gronden waren om hem vast te houden en dat ze niet wisten of hij een mens of een dier was en daarom hadden ze hem naar de dierentuin gebracht. Naderhand belde zij opnieuw, nu met geheel verdraaide stem, en toen wij weer zeiden dat wij geen kabouter hadden schreeuwde zij boos en met overslaande stem: *'Boso tin e, pero bo no ke bisami!'* (Jullie hebben hem wel, maar je wilt het niet zeggen!) Dit brengt ons dan bij het gezegde 'Never underestimate how stupid and ignorant people can be!'

Op de LVV was een halfbroer van Don Martina magazijnmeester. Een van de arbeiders merkte over de halfbroer op: 'Zie je hem? Wat heeft zijn broer nu voor hem gedaan? Hij had allang bevordering moeten hebben en hoofdopzichter moeten zijn.' Dit was de hoogste rang die iemand zonder diploma's toen kon bereiken. De arbeidersrangen liepen van arbeider schaal 1 tot arbeider schaal 6, dan kwamen de lage ambtenarenrangen adjunctopzichter (ook wel onderopzichter genoemd), opzichter en hoofdopzichter. 'Op Don Martina zal ik nooit stemmen. Als hij nog niet eens voor zijn eigen familie kan zorgen, hoe kan hij dan voor mij zorgen?' En dit hoorde je vaker als het over politici ging: als hij nog niet eens voor zichzelf kan zorgen, hoe kan hij dan voor mij zorgen? En ook: 'Hij (Monte Horsford) is gedeputeerde geweest, en nu heeft hij nog niet eens een swimming pool. *Esta un lolaas!*' (Wat een sufferd!)

Een iets hoger opgeleide kracht, de heer Melvin Roozendaal, die werkzaam was in de boekhouding, was een aanhanger van Anthony Godett. In die tijd was Godett in opspraak en werd hij vervolgd wegens corruptie in de overheids-nv Post. Melvin: 'Alle politici hebben altijd gestolen, dat is toch niets nieuws. A heeft gestolen, B heeft gestolen, C heeft gestolen, D heeft gestolen. Godett heeft jarenlang de verkiezingen niet kunnen winnen. Hij heeft heel hard gewerkt en eindelijk heeft hij nu de verkiezingen gewonnen. *Porfin su beurt a yega p'è djòdjò den kaha di Gobièrnu.* (Eindelijk was het nu zijn beurt om door de kas van de overheid te banjeren). En wat gebeurt er nu? Nu ineens zanikt iedereen over corruptie! Dat is toch niet eerlijk!?' Vooral het taalgebruik van de heer Roozendaal was altijd erg beeldend. *'Djòdjò den kaha di Gobièrnu.'* Het roept het beeld op van Dago-bert Duck die met zijn eendenpoten door de goudstukken in zijn swimming pool rondwaggelt. Het allerergste was wel dat ik de heer Roozendaal niet helemaal ongelijk kon geven.

Wij hadden een opzichter in de visserij, de heer Stanley Marsera. Hij gaf als zijn mening dat de verkiezingscampagnes erg vermoeiend waren. Hij had vaak meegelopen. Het duurt vaak tot laat, dagenlang, je moet van huis tot huis gaan en vaak met heel domme mensen in discussie treden. Je moet ze met een lachend gezicht van alles beloven en maar blijven lachen en onzin wijsmaken waar je zelf niet eens in gelooft. Na zoveel werk en ontberingen was het toch zeer begrijpelijk dat als een politicus eenmaal gekozen was, die geen genoeg nam met alleen zijn toch vrij lage salaris, maar dat het toch niet meer dan logisch was dat hij er nog wat bij zou ritselen? (*Mas ku lógiko ku e ta tuma algu na banda?*) Ongetwijfeld had de heer Marsera zijn benoeming als opzichter te danken aan deze inzet bij de verkiezingscampagnes, maar toegegeven moet worden dat hij een capabele kracht was die dit werk aankon. Hij had een zeer praktische instelling en wist veel netelige problemen en conflicten op te lossen. Ik heb veel van hem geleerd.

Onder andere leerde hij mij ook Curaçaosche vissersschepen te taxeren. Dit was nodig om aanvragen voor leningen van het Eiland voor vissersschepen te kunnen beoordelen. Later liepen deze leningen via de OBNA (Ontwikkelingsbank van de Nederlandse Antillen).

We gingen naar een schip kijken, ik schatte een waarde en hij gaf commentaar, waarom mijn schatting te hoog of te laag was. We gingen ook bij de lokale botenbouwers langs om op de hoogte te zijn van de actuele prijzen.

Op Bonaire voer ik eens met de visser Thodé en ex-gedeputeerde Melaan langs de westkust en de villa's van Sabadeco. Melaan merkte terecht op dat deze villa's nooit daar gebouwd hadden mogen worden. Er was een grondruil met de overheid gedaan, hetgeen dit mogelijk gemaakt had. Melaan was tegen geweest. Men had hem geld geboden. Hij had geweigerd, maar zijn opvolger was, na de verkiezingen, akkoord gegaan. Dus stonden die villa's er toch. Het geld dat hem geboden was en dat hij had kunnen hebben, zou ervoor hebben gezorgd

Een ouder type Curaçaosch vissersschip, Iris NC 1925, te Boca St. Michiel, oktober 2004. Iris was oorspronkelijk een zeilschip, dat tot motorschip verbouwd is. Iris is op 2 mei 2018 bij Oostpunt op de rotsen gelopen en vergaan.

De Curaçaosche vissersboot NC 94 Pasito, die na een dag op zee in de namiddag, om 17.40 uur, op het Spaanse Water naar de vissershaven vaart. 26 september 2008

dat hij nu niet in een oude auto hoefde te rijden, maar was waarschijnlijk naar zijn opvolger gegaan. Was hij maar niet zo dom geweest. Al zei hij dat nog net niet, het stond wel op zijn gezicht te lezen. Wat is nu de moraal van dit verhaal? Ik weet het niet. Het is bijna een theologisch vraagstuk, denk ik soms. Wordt Melaan nu later in het hiernamaals beloond? Of vindt God hem ook stom? Is God wellicht ook corrupt? Hij schiep de mens immers naar zijn gelijkenis.

Bezoek aan Saba en Sint Eustatius in 1980

Mijn eerste bezoek aan Saba en Sint Eustatius vond plaats in augustus 1980. Op Saba was er een klein aantal vissers. Die waren te vinden aan de bar in Scout's Place. Eén avond in de week gingen zij vissen en vingen dan genoeg voor de hele week en ook om de bar in Scout's Place te kunnen betalen (de alcohol was overigens wel goedkoop, er zat op de Bovenwinden toen geen accijns op). Het grootste schip in die tijd was 21 ft en moest al vroeg op de avond terugkomen, omdat het te zwaar beladen was met alle vis die gevangen was. Vlak daarop kwam de grote trek naar de Sababank op gang, en werd de hele bank, die toen nog in internationale wateren lag, geheel leeggevist. De Exclusieve Visserij Zone werd pas in juli 1993 afgekondigd. De daadwerkelijke bescherming en het beheer van de bank kwamen pas na 1996 langzaam op gang. Er is herstel opgetreden, maar de situatie zoals die in 1980 was, is nooit weergekeerd. Vangsten met vissen van die grootte ziet men nu niet meer, alle beschermende maatregelen ten spijt. Ik heb het nog net op tijd gezien, anders zou ik het niet hebben kunnen geloven.

Enige tijd later vergezelde ik de heren Marcel Guidicelli, fishing technologist, en Luis Villegas, resource evaluation specialist, beiden van de FAO, naar Saba. Hun rapport kwam uit in oktober 1981. In latere jaren is dit rapport afgedaan als grote onzin, de ramingen zijn vol-

In augustus 1980 was dit het grootste vissersschip op Saba.

gens huidige begrippen onwijs hoog, totaal ongeloofwaardig. Dit is althans de niet geheel onbegrijpelijke conclusie die velen trekken als zij dit nu lezen. Ik denk echter dat dit een onjuiste conclusie is. Beide heren hadden zeer veel ervaring, ook in het Caribisch gebied. De ramingen van Villegas voor de Sababank waren voor een groot deel gebaseerd op cijfers van het Arrecife Alacranes atol in de Golf van Mexico. Er waren daar jarenlang ervaringscijfers verzameld. Dit wordt echter in het rapport nergens genoemd, omdat deze cijfers niet gepubliceerd waren, waarschijnlijk vertrouwelijk waren, maar bij de FAO wel beschikbaar. Villegas vertelde mij dat het verschil in breedtegraad met de Sababank niet erg groot is en dat dit een van de factoren was waarom hij meende deze cijfers als een leidraad te kunnen gebruiken.

Ik denk dat de grote discrepantie met onze ervaringen nu eerder aangeeft hoezeer de resource teruggelopen is. Dit is veel meer dan we ons kunnen voorstellen, het gaat ons voorstellingsvermogen te boven. Ik geloof niet dat de ramingen voor die tijd onwijs hoog geweest zouden zijn. De discrepantie tussen toen en nu geeft naar mijn idee niet zozeer aan dat de ramingen absurd geweest zouden zijn alswel hoe groot de schaal van de verwoesting geweest is.

Waarom het zo lang geduurd heeft? De volgende factoren spelen een rol:

REGELGEVING EN BEVOEGDHEDEN

De ERNA (Eilandenregeling Nederlandse Antillen 1954) noemde visserij niet in de bevoegdheden die des Lands zijn. Visserij was derhalve een bevoegdheid van de Eilandgebieden, maar alleen binnen territoriale zee, toen nog 3 zeemijl breed. Dit betekent in feite dat de materie visserij onder de verantwoordelijkheid van de Eilandgebieden viel. In 1954 was dit een logisch uitgangspunt. De visserij bestond slechts uit enige kleine schepjes die dicht onder de kust opereerden. Door de ontwikkeling van het internationale zeerecht in de 70'er en 80'er jaren en andere internationale verdragen, konden de landen in

steeds grotere gebieden de visserij reguleren: de territoriale zee mocht zich tot 12 mijl uitstrekken (in 1985 voor de Nederlandse Antillen gedaan), en daarbuiten mochten staten een Exclusive Fisheries Zone (EFZ), instellen tot 200 zeemijl. Visserij in dat laatste gebied werd echter als een landsbevoegdheid beschouwd, waarvoor er wetgeving moest komen. Om deze Visserijlandsverordening te kunnen realiseren moesten de Eilandgebieden vrijwillig een deel van hun bevoegdheden inleveren. Aruba, bij monde van Betico Croes, weigerde echter dit te doen, omdat dit een aantasting van de soevereiniteit van Aruba zou zijn. En het Koninkrijk der Nederlanden zou geen EFZ instellen zolang er geen visserijwetgeving voor dit gebied beschikbaar zou zijn. Pas na de afscheiding van Aruba in 1986 is deze draad opgepakt, en toen waren er veel andere juridische prioriteiten. In de Visserijlandsverordening 1991 is voor deze problematiek een oplossing gevonden. Deze beschreef de bevoegdheden van het Land en de Eilandgebieden op visserijgebied. Deze landelijke visserijwetgeving kwam pas gereed in 1991. Sinds 2010 zijn de bevoegdheden van de Eilandgebieden overgegaan op de Landen. De EFZ werd in juli 1993 afgekondigd. De Nederlandse Antillen en Honduras waren de laatste twee landen in het Caribisch gebied die een EFZ afkondigden. Maar pas in 1996 begon de kustwacht daadwerkelijk op de Sababank te patrouilleren. We kunnen zelfs stellen dat alles gezien de omstandigheden in feite nog 'redelijk snel' gegaan is. Maar als er al in 1981 overeenstemming was dat een dergelijke bescherming voor de bank er moest komen, dan is een periode van ongeveer 15 jaar om die te realiseren – een periode waarin de plundering van de bank ongestoord doorging – rijkelijk lang. In feite een reflectie van ons staatkundig bestel.

OVERBEVISSING

Tot 1996 was de Sababank derhalve een free for all, alleen al vanuit Guadeloupe en Martinique visten er 34 schepen op de bank. Tijdens een vergadering van het GCFI (Gulf and Caribbean Fisheries Institute)

in Mayagüez aan de westkust van Puerto Rico bezocht ik een visbedrijf meer naar het zuiden, in Cabo Rojo. Op de kaart in hun kantoor was te zien dat twee van hun grotere schepen op de Sababank visten. Ook vanuit andere eilanden werd op de bank gevist. In die tijd werden ook containers vol met conch van de bank via Sint Maarten naar Curaçao verscheept.

Ik denk dat de schaal van de overbevissing zodanig was dat vele stocks ook recruitment limited werden en er wellicht ook bepaalde verschuivingen in het ecosysteem van de bank optraden, waardoor het herstel maar zeer moeizaam op gang kwam. Maar in feite weten wij dit niet en zijn daar zelfs weinig concrete ideeën over.

Het is niet onmogelijk dat de andere factoren (zie hieronder) die een rol spelen c.q. speelden in feite van doorslaggevender invloed geweest zijn dan de overbevissing en dat deze enorme teruggang daardoor hoe dan ook, zij het langzamer, plaatsgevonden zou hebben. Zo zien wij bijv. dat de koraalbedekking op Bonaire, waar al vrij vroeg vergaande beschermende maatregelen van kracht waren en er altijd zeer weinig rifvisserij was, niet beter is dan op Curaçao.

ZEEAPPELSTERFTE

De in 1983 in het Caribisch gebied binnenkomende zeeappelsterfte van de zwarte zeeappel (*Diadema antillarum*) heeft ook op de Sababank invloed gehad. Deze sterfte heeft de bank eind 1983 of begin 1984 bereikt. Door het afsterven van deze zeeappels viel een deel van de begrazing van algen op het rif weg, werden sommige koralen overwoekerd en ontstond een toename van koraalziektes.

KLIMAATVERANDERING: VERHOGING TEMPERATUUR, VERLAGING PH.

De algemene klimaatverandering, waarbij het zeewater warmer wordt en de pH iets lager, speelt ongetwijfeld ook een rol. Er waren ook jaren met zeer hoge zeewatertemperaturen, waar er ook op de Sababank koraalsterfte optrad, wat eerder niet geconstateerd was.

VERHOOGDE INFLUX VAN NUTRIËNTEN

Dr. Brian Lapointe liet tijdens een lezing op Curaçao, in 2004 of 2005 of daaromtrent, satellietfoto's zien waarop te zien was dat zeewater met verhoogde chlorofylwaarden als gevolg van de input van nutriënten van de Orinoco langs de Oostelijke Caribische eilandboog loopt, en ook de Sababank bereikt, en ook de background levels van nutriënten in zee verhoogd zijn, een fenomeen dat tot de zuidkust van Puerto Rico reikt.

Verder vertelde Lapointe toen dat de nutriëntconcentratie van de Amazone met een factor 3 was toegenomen en het debiet ook met een factor 3 (toen al!). Dus een totale verhoging met een factor 9. Inmiddels zal dit door de verdere ontbossing alleen maar aanzienlijk meer geworden zijn.

Tropische oerwouden hebben veel bladeren op de bodem, die omgezet worden in humus. Er is een zeer efficiënte recycling van nutriënten, waardoor relatief weinig nutriënten uitspoelen naar rivieren en uiteindelijk naar zee. Ook werkt het bos met deze humus bodem als een spons die water vasthoudt. Er wordt veel water verdampt dat opstijgt en elders weer als regen neerslaat, vaak in de namiddag.

Wanneer het bos gekapt wordt en het door grasland voor vee vervangen wordt, gaan deze humusbodems oxideren en spoelen de meeste nutriënten uit naar rivieren en zee. Er is ook geen sponswerking meer. Het debiet van de rivier neemt toe. Naarmate de ontbossing toeneemt, valt er ook minder regen, ook in die delen waar nog wel bos is. De vegetatie verandert, past zich aan.

De verhoogde influx van nutriënten naar zee is een van de hoofdoorzaken van het ontstaan van een nieuwe, tweede Sargassozee, in een 'ocean gyre' tussen het noorden van Zuid-Amerika en West-Afrika. De nutriënten die deze opbloei van Sargasso bruinalgen voeden, komen van beide continenten waar ontbossing plaatsvindt. Ook verhoogde zeewatertemperaturen spelen een belangrijke rol.

Saba vanaf het zuiden (vanaf de Sababank) gezien - januari 2006

Een deel van dit sargassum spoelt vervolgens met de stroming mee naar het westen, komt eerst in de Guyanastroom en gaat dan het Caribisch gebied binnen. Onderweg wordt het sargassum verder gevoed door nutriënten die uit de rivieren in de Guyana's komen en vervolgens door die in het Caribisch gebied, die deels uit de Orinoco afkomstig zijn. Het sargassum blijft almaar doorgroeien en de hoeveelheden nemen nog aanzienlijk toe. Uiteindelijk komen deze sargassummassa's op de kust of op stranden terecht, waar zij de nodige problemen veroorzaken. Het lijkt erop dat dit probleem alleen maar verergert, dat het eerder in het jaar begint, tot later in het jaar voortduurt, en dat de sargassummassa's alleen maar toenemen.

Een kleiner deel van het sargassum uit de 'ocean gyre' drijft naar het oosten en komt op stranden in West-Afrika terecht, vooral in Sierra Leone.

Ook op Curaçao zien wij eenzelfde beeld

In de jaren 70 deed Munro, vooral in Jamaica maar ook in andere delen van het Caribisch gebied, onderzoek naar wat de sustainable yield van de lokale visserijopbrengsten zou zijn. De waarden van Munro waren in hun tijd algemeen geaccepteerd. Toen ik in 1977 bij LVV op Curaçao ging werken, werd de meeste vis nog via de centrale markt verkocht en daar in vriezers opgeslagen. Curaçao bleef binnen de waarden die Munro als sustainable opgeeft: dit kwam op ruwweg 150 ton rifvis per jaar. Latere gegevens, van ing. Faisal Dilrosun, geven aan dat de vangsten nu veel en veel lager zijn (enige jaren terug minder dan 25% van wat zij in 1977 waren, hoe het nu ligt weet ik niet), derhalve dik onder de Munro-waarden liggen en er uit length/frequency-analyses blijkt dat er **desondanks nog steeds sprake is van overbevissing**. Mijn conclusie is dat de carrying capacity van het rif teruggelopen is. De overbevissing is het gevolg, niet de oorzaak van het teruglopen van de conditie van het koraalrif. Gegevens van

Rolf Bak, en anderen die zijn monitoring van de koraaltransecten bij Carmabi hebben voortgezet, geven een goede tijdslijn van het teruglopen van de koraalbedekking.

Voorlichtingspresentatie over de visserijwetgeving op Bonaire

Nadat de Visserijlandsverordening in 1993 van kracht werd, heeft de toenmalige minister voor DEPOS, ik meen dat Papa Statia toen minister was, mij gevraagd om op Bonaire een voorlichtingspresentatie over deze wetgeving te geven. De meeting vond in de avonduren plaats, was open voor het algemeen publiek, maar de aanwezigen waren vooral vissers en enige natuur- en milieugroepen. Ik werd aan het publiek geïntroduceerd door Robbie Beukeboom, de toenmalige gedeputeerde voor LVV op Bonaire. George Winkel, een vriend van mij die al jaren op Bonaire woont, was ook aanwezig. Al spoedig bleek dat er bezwaren waren, vooral tegen de provisie dat de wetgeving de mogelijkheid openlaat om visvergunningen af te geven aan buitenlandse schepen in de EFZ, met name aan schepen die historische rechten konden claimen. Ik legde uit dat dit een verplichting is die in 'the law of the sea' is vastgelegd, dat een dergelijk artikel erin moet, maar dat er wegen omheen zijn en dat er nergens een verplichting is om dergelijke vergunningen ook daadwerkelijk af te geven. Ook dat schepen van derde landen altijd het recht op vrije doorvaart door de EFZ behouden. Het mocht allemaal niet baten, de natuur- en milieubewegingen zaten vooraan op de eerste rij en begonnen herrie te schoppen. Zij werden duidelijk geleid door een dame die ik toen nog niet kende. Op een gegeven moment voelde ik woede in mij opkomen en gaf haar er behoorlijk van langs. Daarna was het stil. Deze reactie hadden zij geheel niet verwacht. Ikzelf eigenlijk ook niet, het overviel mij. De trigger voor mijn plotseling opkomende woede was waarschijnlijk het moment dat ik voor leu-

genaar uitgemaakt werd, dat alles wat ik beweerd had gelogen zou zijn. Tot dan toe was ik kalm gebleven.

Het was wellicht de bedoeling, dat ik zou weigeren de presentatie voort te zetten en 'de eer aan mijzelf zou houden' en zou weglopen. Zij hadden dit dan aan hun achterban als een grote overwinning kunnen presenteren.

George vertelt het verhaal in kleuren en geuren en ligt nu nog, zoveel jaren later, dubbel van het lachen. Hoe ik duidelijk woedend werd, tegen haar begon te 'grommen', zoals hij het noemt, en mijn ogen vuur schoten. Ik wist toen niet dat zij de oudere zuster van de gedeputeerde Robbie Beukeboom was, maar ook al zou ik dat geweten hebben, dan zou dat niets uitgemaakt hebben. Robbie genoot er duidelijk van dat zijn zuster, die altijd een veel te grote mond had, nu eens eindelijk flink de mantel werd uitgeveegd. Hij deed moeite dit te verbergen, maar dat lukte volgens George niet al te goed. Dit alles is mij toen geheel ontgaan.

Daarna had Robbie het woord en bracht hij, volgens George bijna meesmuilend, naar voren dat het belangrijk was om een gast respectvol te behandelen, te meer omdat het hier een ambtenaar betrof die alleen maar zijn werk deed. Dat men het er niet mee eens hoefde te zijn en het recht had om dit op een normale manier kenbaar te maken. De presentatie ging normaal verder en de voorste rij was muisstil.

Soms is een dergelijk conflict nodig 'to clear the air'. Ik heb haar later nog vele malen ontmoet, zowel op Bonaire als ook op een aantal meetings van de DCNA (Dutch Caribbean Nature Alliance). Aanvankelijk was de benadering respectvol, maar na verloop van tijd werd het zelfs een vriendschappelijke relatie. Ik zond haar artikelen en gaf haar uitleg en antwoord op haar vragen en soms zelfs adviezen over natuurzaken. Eind goed, al goed.

Terug naar mijn eerste reis naar Saba en Sint Eustatius

Van Saba ging ik door naar Sint Eustatius. Het hotel waar ambtenaren normaal gesproken verbleven, The Old Gin House (zie verder), was echter elk jaar in deze periode gesloten. Ik had dus nog geen hotel. In het vliegtuig vroeg ik een Statiaan waar ik zou kunnen verblijven en hij wees op een man in een stoel twee rijen voor mij in de Twin Otter. Deze man, de heer Gifford Duinker, had een hotel waar ik wel kon verblijven. Bij aankomst reed ik met hem mee naar zijn hotel, het Ocean View Hotel. De volgende dag zou daar een huurauto voor mij afgeleverd worden door de heer Carlyle Glover. Het hotel was vrij primitief, maar niet onprettig. Het had een elektrisch verwarmde douchekop met warm water, wat zeer prettig was na het koude water van Scout's Place op Saba waar toen nog geen warm water was. De kamer waaide goed door en er waren geen muggen. Er was nog een andere gast, een jonge Dominicaanse, over wie later meer. 's Ochtends werd ik gewekt door een balkende ezel onder mijn raam, maar goed, het was toch tijd om op te staan en er was er nu tenminste warm water.

Er was ook een goed ontbijt. Heer Duinker stond hoogstpersoonlijk, in korte broek en onderhemd, eieren voor mijn uitsmijter te bakken. Ik vertelde hem dat ik om 9 uur een afspraak had bij het Bestuurscollege. Hij zei dat hij tegen die tijd ook weg moest. Om 9 uur maakte ik mijn opwachting bij het BC in het Fort Oranje en trof daar deze zelfde heer Duinker in een keurig blauw pak gestoken aan de andere kant van de tafel: hij bleek gedeputeerde te zijn.

Later, terug op Curaçao, las ik dat de heer Duinker vergiftigd was door een jonge Dominicaanse prostituee die in zijn hotel verbleef (voor klantenservice?) Zij had geheel niet de bedoeling gehad hem te doden, maar had juist een love potion gebrouwen om hem aan zich te binden. Echter had zij in deze potion oleander (*Nerium oleander*) verwerkt. Dit is een subtropische plant die oorspronkelijk uit Noord-

Afrika komt maar ook in de tropen groeit. De dodelijke dosis is één groen blaadje.

Patiënt Caprileskliniek en dierentuin

De lokale kliniek voor geestelijk gestoorden, vroeger Rustoord genaamd, heet nu de Caprileskliniek. Er was een patiënt die vaak wegliep en dan regelrecht naar de dierentuin kwam. Hij was vooral gefascineerd door de jaguars, sprong over het buitenhekje en stond dan pal voor de tralies of stond aan het slot van het hok te morrelen. Dit was natuurlijk een potentiële gevaarlijke situatie en de portier moest hem als hij er was goed in de gaten houden. Na verloop van tijd belde de kliniek als zij hem weer kwijt waren om te vragen of hij er al was, of om ons te vragen hen te melden wanneer hij aan zou komen. Dan stuurden ze iemand om hem op te halen.

Lezingen met dia's

In die tijd gaf ik ook lezingen over lokale vissen, visserij en zeeschildpadden en had daarvoor diapresentaties. De dia's waren deels foto's uit boeken, met een macrolens gefotografeerd. Zo gaf ik op Dierendag lezingen voor scholen. Eens werd ik ook benaderd door de Caprileskliniek. Ik kon dit moeilijk weigeren en kwam daar aan met de projector (er waren nog geen computers en beamers). Er liep een oude vrouw in een lang nachtgewaad in de volle zon rondjes om een lamunchiboompje in de tuin. Zij was in zichzelf aan het prevelen. Er had zich al een licht ingesleten rond pad om het boompje gevormd.

Een man vertelde mij zeer triest over de begrafenis van zijn vrouw, hoe de begrafenisauto haar thuis opgehaald had, wat voor bloemen er waren, het hele verhaal tot aan het graf. Een ander onderbrak hem: 'Luister niet naar hem, hij vertelt al veertien jaar elke dag hetzelfde.'

Het klonk eerder of het net de vorige week gebeurd was. Van een van de verpleegsters vernam ik later dat de man het trauma van de dood van zijn vrouw niet had kunnen verwerken en zo in de kliniek terechtgekomen was.

De lezing zelf was op zich een groot succes, het publiek was uitbundig en zeer enthousiast, al zullen ze er misschien niet veel van onthouden hebben. Sommigen kenden de namen van de vissen. Die avond kon ik slecht slapen en woelde in bed. Dit alles heeft mij toen zeer gedeprimeerd en nog lang bezig gehouden. Dit was mijn eerste en laatste lezing voor de Caprileskliniek.

Later werd voor dit soort lezingen natuurlijk Powerpoint gebruikt en gaf ik ook enige presentaties voor de havenpolitie en de kustwacht over visserijmethodes en gaf ik vele lezingen en ook radio- en televisiepraatjes over invasieve soorten. Deze presentaties waren meestal voor natuurorganisaties, de douane, voor leraren op verzoek van het RK Schoolbestuur, diverse scholen en het algemeen publiek.

Stephen Cook

Op een dag stapte een Amerikaan mijn kantoor binnen. Hij heette Stephen Cook en woonde in Anaheim, California. Hij handelde in reptielen. Zijn vader had een hoge positie bij de Douglas Aircraft Corporation, maar hijzelf had op school niet veel uitgevoerd. Als jongen ving hij reptielen in de omgeving van Los Angeles. Hij werd naar Vietnam gestuurd, wat een minder prettige ervaring was. Zoals hij zelf zei: 'The only good thing about it was that the ammunition was for free.' Na zijn dienstitijd begon hij een handel in reptielen en importeerde aanvankelijk reptielen uit Vietnam en Thailand. Later werd de concurrentie vanuit Thailand te groot en richtte hij zich op Zuid-Amerika. Zijn voornaamste bron van inkomsten was een grote broeikas waar hij emerald tree boa's (*Corallus caninus*) hield. Deze

kregen jongen, die hij in die tijd voor ongeveer USD 700 per stuk kon verkopen. Midden in de zomer zette hij een enorme airco aan en koelde de kas gedurende een paar dagen. Daardoor, en doordat zij goed gevoerd werden, konden zijn slangen twee keer per jaar jongen produceren. Hij noemde dit 'doubleclutching'. Wel moest hij geregeld op reis om nieuwe ouderdieren te vangen in Suriname, Guyana en Venezuela, om zodoende inteelt te voorkomen.

Hij kwam op Curaçao reptielen vangen en ik hielp hem met een brief met de noodzakelijke 'non-detrimental statement'.

Enige tijd later werd ik op een vrijdagmiddag door hem gebeld. Hij was op doorreis naar Venezuela, verbleef in Hotel Holland en nodigde mij uit voor een drankje. Daar aangekomen zei hij dat hij iets had om me te laten zien. Hij had een kussensloop en toen hij die opende schrok ik en riep: 'Fer de lance!' Er zat een kleine fer de lance (*Bothrops caribbaeus*) in. De sterk driehoekige kop was onmiskenbaar. Hij vertelde dat hij van Saint Lucia kwam. Cook was daar geweest om te zien of hij vergunningen voor de export van bepaalde dieren kon krijgen maar dat was niet gelukt. Dit werd overal steeds moeilijker, waardoor hij problemen kreeg met zijn business. Op weg naar de airport echter, was deze slang voor hem de weg overgestoken en had hij de verleiding niet kunnen weerstaan: hij was uit zijn auto gekomen en had het dier gevangen. Hij zei dat hij, nu hij ouder werd, liever niet meer met gifslangen omging, omdat zijn reflexen niet even snel meer waren. Maar deze slang was een zeldzame eilandelijke soort, die hij niet kon laten schieten. Deze slang zou in die tijd minstens USD 1300 opbrengen. In één hand hield hij de slang, met zijn andere hand opende hij de kofferbak van zijn huurauto en daarna ook zijn koffer en stopte de slang daarin. Toen hij op Curaçao aankwam, werd de koffer bij de douane geopend, maar de slang was rustig omdat de koffer nog koud was, de bagageruimen van vliegtuigen werden destijds nog niet verwarmd (door de warmte in de cabine die door de vloer naar onder ging, was het vrachtruim wel warmer dan

de vrieskou buiten). Eenmaal bij Hotel Holland aangekomen echter, was de koffer inmiddels opgewarmd. Toen hij de koffer op het bed opende, kwam de slang er boos uit en was bijna, door het gaatje waar de telefoonkabel via een plastic buis de kamer binnenkwam, ontsnapt. Hij kon hem nog net grijpen en had hem toen in een kussensloop gestopt. Het is verbazend door hoe kleine gaatjes slangen kunnen kruipen. Zij kunnen hun ribben scharnieren en zich door openingen wringen waarvan men nooit zou denken dat zij erdoor zouden kunnen. Toen ik vroeg hoe hij dacht dit dier de US binnen te krijgen en of hij hem zou binnensmokkelen, zei hij: 'When I arrive in Miami, they type my name into the computer. Then the whole thing lights up like a jukebox, the officer leans forward and asks: 'Sir, do you have any snakes with you?' Then I get thoroughly searched.' Hij zou met het dier doorreizen naar Venezuela, in de kussensloop, in zijn koffer. Daar zou hij een vergunning halen voor 25 mapanares (*Bothrops atrox*) en zou dan de fer de lance, die alleen door een expert van de mapanare te onderscheiden is, samen met 24 mapanare slangen naar de US zenden. 'So far so good'.

Op de maandagochtend kwam de dochter van Hans Vrolijk, de eigenaar van Hotel Holland, naar de dierentuin, met een grote glazen augurkenpot in een sloop. In de pot zat de fer de lance. Er was een briefje bij: 'Dear Jerry, One of my yellow anacondas (*Eunectes notaeus*) escaped. I have to go back to the States urgently. I will be back next week. Please take care of this critter.' Ik heb de pot in de kast in mijn kantoor gezet en heb de schoonmaakster geïnformeerd over wat erin zat en haar gemaand voorzichtig te zijn. Na een week kwam Stephen Cook niet opdagen. Een paar dagen later was hij er nog niet. Ik besloot het dier een gekko te voeren, zodat het toch iets te eten zou hebben. Maar de gekko ging dood, de slang at hem niet en de dode gekko begon te rotten. Een paar dagen later kwam Roberto Hensen uit Bonaire langs. Ik zei: 'Ik heb een fer de lance.' Hij lachte wat, zo van haha, leuke grap, maar was verrast toen het waar bleek te zijn.

Hij zag de dode gekko en zei: 'Maar dat kan niet zo blijven.' Ik zei: 'Maar ik haal hem er niet uit.' Hij zei: 'Ik zal je helpen.' Zo gezegd, zo gedaan. De augurkenpot werd in de sloop omgekeerd, de slang zat nu in de sloop, de augurkenpot werd schoongemaakt en de kussensloop werd daarna omgekeerd in de pot. De slang gleed in de pot. Maar toen ging het mis: de slang krulde de punt van zijn staart rond de rand van de pot en belandde even later op mijn bureaublad. Grote schrik! Wat nu? Vlug deed ik de deur dicht, zodat de slang niet de kamer uit naar buiten zou kunnen. De slang gleed naar de rand van de tafel en zou zich op de grond laten vallen, maar Roberto leidde hem af met een potlood en ving hem op in de augurkenpot. Klik, het deksel zat er weer op. We slaakten een zucht van verlichting. Ruim drie weken nadat Roberto vertrokken was, kwam Stephen Cook weer terug om zijn slang op te halen. Hij was zeer opgelucht dat het dier nog leefde.

Stephen Cook bood aan grote pythons voor de dierentuin mee te nemen. Hij zou ze in grote koffers stoppen en meenemen als bagage. Zo had hij er ook een paar aan de zoo in Buenos Aires gegeven waar ze er erg blij mee waren. Veel mensen hadden vroeger bij hem deze reticulated pythons (*Malayopython reticulatus*) klein gekocht en toen de dieren groot werden, konden zij ze niet meer aan en wilden ze ze kwijt: het zou niets kosten. Ik heb dit geweigerd, omdat ik bang was dat ons personeel deze zeer gevaarlijke dieren niet zou aankunnen en dat er ongelukken zouden gebeuren.

Ook bood hij aan om de kaaimans die wij van mevrouw Galmeyer geërfd hadden voor ons te seksen, waar ik wel op ingegaan ben. Cook kwam in zwembroek in de dierentuin en ging naar de kaaimanvijver. Het was op een ochtend en het aanwezige publiek merkte dat er iets opmerkelijks ging gebeuren en kwam kijken. Hij boog voorover als een sumoworstelaar en dook ineens in de vijver op een kaaiman, die niet wist wat hem overkwam. Cook drukte de bek dicht met zijn rechterhand en hield het dier onder zijn arm zodat de staart vrij was.

Daarna stak hij zijn linkerhand in de cloaca om te voelen of het een mannetje of een vrouwtje was. Daarna hetzelfde met de andere kaaiman. Het bleek inderdaad een paar te zijn (dit waren volwassen dieren).

Stephen Cook had vele vreemde verhalen, waar ik aanvankelijk weinig van geloofde. Later echter waren er aanknopingspunten die ik via anderen kon verifiëren, en ik geloof nu dat het allemaal, of bijna allemaal, waar was. Tijdens zijn laatste bezoek was hij somber. Zijn business ging steeds slechter: er waren teveel beperkingen en nieuwe regels, en ik denk dat hij ook wel inzag dat hij niet zo door kon gaan. Hij was ook verwickeld in rechtszaken, omdat een buur insecticide gebruikt had en veel van zijn zeldzame dieren gestorven waren. Zijn reproductiemateriaal (de ouderdieren) was in feite onvervangbaar, omdat vele van zijn dieren inmiddels beschermde soorten waren die niet meer legaal ingevoerd konden worden. De compensatie die hij zou krijgen was veel te laag. Al zijn geld ging naar lawyers. Als je je hele leven niets anders gedaan hebt, is dat natuurlijk een moeilijke situatie. Ik heb niet meer van hem gehoord, maar hoorde later van iemand anders uit de reptielenwereld die wist wie Cook was, dat hij voor de US Fish and Wildlife Service zou werken en dat het zijn taak was alligators, kaaimans, krokodillen en ontsnapte exotische dieren te vangen. En wie zou daar beter voor geschikt zijn?

Tijdens dit laatste bezoek vroeg ik hem ook hoe het met de fer de lance afgelopen was. Hij had teveel tijd verloren, kon niet meer naar Venezuela, waardoor zijn oorspronkelijke plan in duigen viel. Hij stopte de slang eerst in water om hem te rehydrateren. Hij heeft een kalender in een koker gekocht, een gaatje in het deksel gemaakt, de slang in de koker gestopt en de koker naar zijn buurman verzonden. De buurman voelde nattigheid en durfde het pakje niet te openen. Toen hij terug kwam in de US, was de slang sterk verzwakt: het dier had meer dan vijf weken niet gegeten en ook weer twee weken lang geen water gehad. Allereerst had hij de slang in water gestopt om hem

weer te rehydrateren, daarna had hij hem vitamine B-injecties gegeven om hem weer te laten eten en ook had hij dwangvoeding toegepast. De slang had zich hersteld en was aanzienlijk gegroeid. Hij had hem verkocht voor een goede prijs. Ik weet het niet meer, maar het staat mij vaag bij dat het USD 2800 was.

Pelotas de alquitrán

Op een Unesco-conferentie in Costa Rica werd o.a. gesproken over massale vissterfte en ook over olieverontreiniging en onderzoeksprogramma's hierover. Ik gebruikte de beschikbare vertaling niet, om mijzelf te dwingen het Spaans te volgen. Er ontstond een vrij lange discussie over hoe het begrip *tar balls* in het Spaans vertaald zou moeten worden. Vele alternatieven passeerden de revue: *bolas de asfalto*, *gotas de crudo pesado*, *pelotas de bachiquero* en nog meer. De gedelegeerde van Venezuela, Hernán Pérez Nieto, vroeg en kreeg het woord. Hij was professor in de oceanografie aan de Universidad Simón Bolívar in Caracas. Tot dan toe had hij in deze hele discussie niets naar voren gebracht, wat voor zijn doen zeer ongewoon was. Nu kwam hij met een wel tien minuten lang betoog waar geen speld tussen te krijgen was. Hij gaf kritiek op alle eerdere naar voren gebrachte mogelijkheden en beargumenteerde dat de juiste vertaling *pelotas de alquitrán* zou moeten zijn. Er volgde spontaan een daverend applaus. Hiermee was deze discussie beëindigd: niemand had nog iets toe te voegen of aan te merken. Deze term vond al gauw haar weg naar de vertaalsystemen en later vertaalcomputers van Unesco en de FAO en is ook nu nog de gangbare vertaling. Elke keer wanneer ik deze term weer ergens zie, denk ik aan dit voorval terug, toen ik bij de geboorte van de term aanwezig was.

Op deze conferentie was er ook een beeldschone dame die meehielp bij de organisatie. Zij was deels Française, deels tica. De snoezigheid straalde van haar af. Op de voorlaatste dag van de conferentie gingen

de deelnemers naar een discotheek. Het was een betrekkelijk kleine groep. De schoonheid was er ook bij en alle ogen, althans alle mannenogen, waren op haar gericht. Zij dwarrelde al flirtend rond op de dansvloer. Na een paar drankjes werd zij steeds mooier. Plotseling hoor ik de grafstem van Hernán Pérez Nieto achter mij: *'Ah, pobre hombre que s'enamora desta mujer'* (Wee de arme man die op deze vrouw verliefd raakt). De betovering spatte als een zeepbel uit elkaar. Het was tijd om terug naar het hotel en naar bed te gaan.

FAO/WECAFC-bijeenkomst in Managua, Nicaragua

Ik kwam 's nachts aan in Managua voor een vergadering van de WECAF Commissie (WECAFC). Dit was in 1984 of 1985. Ik had begrepen dat het Hotel Managua midden in de stad lag en vond het vreemd dat ik geen huizen zag. Toen ik de volgende ochtend de gordijnen opendeed, begreep ik waarom. Er was geen stad meer. Je zag nog wel het blokkenpatroon van de straten en er stonden nog slechts enkele moderne, aardbevingsbestendige gebouwen, zoals het hotel, de Banco Latinoamericano, het theater Rubén Darío en de bunker van dictator Somoza. De stad was door de aardbeving van 1972 geheel verwoest: hier en daar lagen er nog hoopjes puin. De stad is op een andere locatie herbouwd. De locatie langs de oever van het Lago de Managua bleek precies op een breuklijn te liggen, waarvan het meer zelf natuurlijk ook een expressie was. In het verleden wist men dit natuurlijk niet en leek de oever van het meer een logische plaats om een stad te stichten.

Aan het ontbijt was er grote consternatie. Een deel van de ontbijtzaal was voor ons afgezonderd en wij hadden een bodyguard gekregen, een soldaat in groen pak en met een nogal antiek uitziende karabijn. Het bleek dat de avond tevoren de Zuid-Koreaanse delegatie bedreigd was door personen van de Noord-Koreaanse ambassade. De Noord-Koreanen wilden de lift in naar boven, naar de kamer van de Zuid-

Koreanen, maar de juffrouw van de receptie haalde een pistool uit een lade en dwong hen de handen omhoog te doen. Zeer snel kwam er versterking. De leider van de Amerikaanse delegatie, Larry, ik ben zijn achternaam vergeten, was zeer nerveus. Hij had na het voorval zijn kamerdeur gebarricadeerd. De Zuid-Koreanen kregen ook een extra bodyguard voor de deur van hun hotelkamer, iets verderop in de gang waar mijn kamer ook aan lag. De bodyguard ging met ons mee in de bus naar en van het conferentiecentrum. Larry bleef nerveus. De hele week telde hij de dagen tot hij terug kon naar 'the good old US'. Ik weet niet waarom hij zo zenuwachtig was, misschien wist hij iets dat wij niet wisten. Het kan ook zijn dat hij zich niet thuisvoelde bij de Sandinistas. In tegenstelling tot zijn delegatiegenoten, die niet nerveus schenen, sprak hij geen Spaans. Behalve de Zuid-Koreanen maakte niemand zich verder veel zorgen.

Wij kregen op een avond een uitnodiging voor een borrel op de Amerikaanse ambassade. De ambassadeur heette vreemd genoeg William Walker. Het is wel curieus dat de US iemand met die naam in Nicaragua tot ambassadeur benoemd hadden (zie verder). De ambassadeur William Walker werd later US gezant voor Bosnia-Herzegovina en zo zag ik hem later, inmiddels een stuk ouder, op de televisie.

Rechts: Muurschildering in het Casa de los Leones te Granada. Het schilderij heet *Aquí fue Granada*. In de achtergrond het Lago de Nicaragua met het eiland Ometepe met de vulkanen Concepción (de hoge) en Maderas (de iets lagere). De troepen van Walker gebruikten de Confederate Flag (midden onder). De gevel van het Casa de los Leones, die nog bestaat, is ook zichtbaar, midden rechts. Walker was een jonge, arrogante, gewelddadige, intelligente psychopaat zonder enige scrupules, die moordend en plunderend door het land trok. Een van zijn programmapunten was de herinvoering van de slavernij in Nicaragua. Hij werd uiteindelijk in Honduras door de Engelsen gevangen genomen en uitgeleverd aan de Hondurezen, met het geheime verzoek c.q. onder de geheime voorwaarde dat zij hem zo snel mogelijk zouden fusilleren. De Engelsen deden dit liever niet zelf, want zij wilden liever geen Amerikaans staatsburger neerknallen. L'Albion perfide. En zo is geschied.

Op de dag van vertrek werden wij met de bus met bodyguard naar het vliegveld gebracht, naar de VIP-room. De Zuid-Koreanen waren dolblij: de spanning viel van hen af. Zij omhelsden de bodyguard zowat, 'our hero'. Deze was geheel verbouwereerd. Hij begreep niet goed wat er aan de hand was, hij sprak alleen Spaans.

William Walker was ook de naam van een Amerikaanse filibustero die in de 19de eeuw al moordend door Nicaragua trok en de boel platgebrand en geplunderd had. Hij werd in november 1856 uit Granada, de toenmalige hoofdstad van Nicaragua, verjaagd door een Centraal-Amerikaans leger, brandde echter voor zijn aftocht de stad plat en liet een plakkaat achter met de tekst: *Aquí fue Granada* (Hier was Granada). Andere versies van dit verhaal zijn dat dit stond op een vlag die hij achterliet en volgens nog een andere versie sprak hij deze woorden toen hij te paard vanaf een heuvel op de door hem platgebrande stad neerkeek.

Nicaragua is een prachtig land, met zeer vriendelijke mensen. Ik heb altijd terug willen gaan. In februari 2017 is dat er eindelijk van gekomen. Zie bijlage II 'Impressies Nicaragua in februari 2017'.

Vissers op drift vanaf Aruba

Op een dag had ik een gesprek met een Curaçaosche visser die op mijn kantoor in de dierentuin was in verband met een aanvraag voor een visserijlening. Het was een lang gesprek. Het ging o.a. over veiligheid op zee. Hij vertelde dat hij op Aruba gewoond had en daar ook veel gevist had. Op een ochtend was hij met drie vrienden in de haven gaan vissen. Zij hadden geen voedsel en weinig water bij zich omdat zij de haven niet uit zouden gaan en niet lang zouden vissen. Tegen 12 uur trokken zij het anker op en zouden ze de motor starten, die echter niet aansloeg. Zij gooiden het anker weer uit dat, doordat zij iets afgedreven waren, de bodem niet meer pakte. Langzaam maar zeker werden zij door de wind de haven uitgedreven. In de haveningang kwamen zij een binnenvarende loodsboot tegen. Zij schreeuwden en zwaaiden, maar de personen op de boot konden hen niet horen, omdat zij op de lawaaierige dieselmotor stonden. De personen op de loodsboot beseften niet dat de vissers in gevaar waren en zwaaiden vrolijk terug. Een van de andere vissers probeerde naar de kant te zwemmen maar verdronk. Op het Arubaanse kustplateau is de stroming zeer sterk. In zo'n geval dient men altijd bij de boot te blijven, aangezien de overlevingskansen dan groter zijn.

Een paar dagen later werd hij wakker aan een infuus in een ziekenhuis in Colón, een havenstad aan de Caribische kust van Panamá. Hij hoorde achteraf dat zij door een tanker die op weg was naar het Panamakanaal in de Golf van Panamá opgepikt waren. De eerdergenoemde overleden visser was verdronken terwijl hij de kust van Aruba probeerde te bereiken.

De Curaçaosche visser en een van zijn vrienden hadden het overleefd, en de vierde was in de boot op zee gestorven. De moraal van het verhaal: trek nooit het anker op voordat de motor draait, zorg dat je roeispanten en/of een hulpzeil hebt, vuurpijlen, een spiegeltje, water en voedsel. Normaliter hadden zij deze zaken altijd bij zich, maar

Het Curaçaosche vissersschip NC 673 Despensami
op 14 december 2011.

doordat zij in de haven zouden blijven en maar even zouden gaan vissen, hadden ze dit alles nu niet meegenomen.

Op de foto het Curaçaosche vissersschip NC 673 DESPENSAMI. De foto werd genomen op 14 december 2011. Het schip ligt hier bij Klein Curaçao. Op het dak zit de Curaçaosche visser Efi Martina. Martina was een zeer ervaren visser, die een groot talent had op dit gebied. Hij was een legende. Niet lang nadat deze foto genomen is, is de heer Martina op mysterieuze wijze om het leven gekomen. Op dagen dat er niemand was, hield hij toezicht op de faciliteiten van het bedrijf 'Mermaid Boat Trips' van de heer Cor Mons op Klein Curaçao en overnachtte hij daar. Een grote hut, in de stijl van een Indiaanse *maloca*, werd gebruikt voor de toeristen op de dagtrips met het vaartuig MERMAID. Hier werden de maaltijden geserveerd en er waren een douche en een wc beschikbaar. Op een ochtend kwam de MERMAID uit Curaçao aan en men trof er niemand aan: Efi was nergens te bekennen. Er is naarstig naar hem gezocht en er werd snel alarm geslagen en hulp ingeroepen, maar hij bleef onvindbaar. Een paar dagen later meldde een visser via de radio aan Fort Nassau dat hij het drijvende, levenloze lichaam van Efi op open zee had aangetroffen en dat hij hem zou meenemen naar de vissershaven te Caracasbaai, waar hij dacht rond half 7 's avonds te zullen aankomen. Of zij de autoriteiten konden waarschuwen en een lijkwagen sturen. Zij zijn nooit aangekomen. Hij antwoordde niet via de radio, de nacht viel al spoedig en het was daardoor moeilijk zoeken. De volgende ochtend werd vanuit de lucht gezocht en op grotere afstand van het eiland, en met de stroming mee werd nog langer gezocht. Men heeft nooit een spoor meer van hen aangetroffen, ook niet van de boot.

Cayochi (Carlos) Römer

Drs. Cayochi Römer was hoofd van het SEP van het Eilandgebied Curaçao. Op een dag werd mij verzocht aanwezig te zijn op een ver-

gadering over de mogelijke vestiging van een garnalenverwerkingsfabriek aan de Sta. Marthabaai. Er waren twee personen uit Nicaragua, van wie er een beweerde vice-president geweest te zijn onder het regime van Anastasio Somoza. Zij droegen gouden ringen met grote diamanten aan hun vingers. Inmiddels was mijn Spaans van voldoende niveau om zonder problemen aan het gesprek te kunnen deelnemen. Zij wilden garnalen met schepen binnenvaren en aan de Sta. Marthabaai verwerken. Waarom dit aan die baai zou moeten, werd niet duidelijk. Ik vroeg naar de herkomst van deze garnalen en bracht naar voren dat voor een dergelijk project een constant gegarandeerde aanvoer essentieel is. Dat projecten elders hierop zijn vastgelopen. Of zij wellicht langlopende leveringscontracten hadden? Er kwam geen duidelijk antwoord, maar uiteindelijk kwam er dan uit dat deze garnalen van *alta mar*, de open zee, afkomstig waren. Daar garnalen in het Caribisch gebied niet op de open zee gevangen worden, het is geen krill, betekende dit in feite voor de goede verstaander dat zij op open zee, dus buiten de twaalfmijlszone, gekocht en overgeladen zouden worden van Colombiaanse en Venezolaanse schepen.

Cayochi bleef uiterst vriendelijk en ik begon mij meer en meer te ergeren en kon dit, zoals gewoonlijk, niet goed verbergen. Toen de vergadering, die onnodig zeer lang duurde, eindelijk voorbij was, kon ik mij niet inhouden en vroeg aan Cayochi waarom wij eigenlijk zoveel tijd aan deze mensen verspild hadden. Cayochi antwoordde: 'Van Buurt, laat ik je wat vertellen. Ten eerste: je bent ambtenaar en je moet jezelf nooit in de positie werken dat iemand kan zeggen dat je hem niet correct te woord gestaan en behandeld hebt. Ten tweede: natuurlijk stinkt deze zaak aan alle kanten, maar als je de mensen vriendelijk te woord staat, kom je er veel eerder achter wat hun werkelijke bedoelingen zijn.' Ik had weer wat geleerd die dag en heb deze tactiek later zelf ook toegepast.

Schade orkaan Lenny, 1999.

Eind 1999 richtte de orkaan Lenny veel schade aan. Deze orkaan was Curaçao al voorbij en ging richting Jamaica. Wij hadden er weinig last van gehad. Op het avondnieuws werd gemeld dat de orkaan al voorbij was en er geen gevaar was. Onverwachts echter draaide de orkaan terug, hetgeen zeer ongebruikelijk is. Toen dit nieuws doorkwam, waren vele mensen echter al naar bed. Er stak een zware zuidwestelijke deining op die veel boten op Westpunt en op Boca St. Michiel heeft doen zinken. Slechts weinigen slaagden er in hun boot op de kant te trekken of tijdig naar de beschutte Sta. Marthabaai uit te wijken. Er werden fondsen beschikbaar gesteld om de schade deels te dekken, en er werd een commissie ingesteld, waarvan ik de voorzitter was, om de schadeclaims te beoordelen en af te handelen.

Mijn grootmoeder, Hendrika Pinto, was afkomstig uit Boca St. Michiel. Zij heeft gewoond in een huis bij het fort, aan de oostzijde van het huis waar het graf van Christiaan Zimmerman, de zoon van de gelijknamige fortwachter Christiaan Zimmerman, zich bevindt. Via de LVV was blijkbaar naar de vissers uitgelekt dat ik haar kleinkind was. In Boca sprak ik met oudere vissers die haar gekend hadden. Zij is in 1963 overleden.

De afhandeling van de schade op Boca ging wat vlotter dan die op Westpunt, doordat de schade geringer was en het invullen van de formulieren voor de schadeafwikkeling via een andere overheidsorganisatie daar wat eerder op gang gekomen was. Hier werden de claims dan ook iets eerder uitbetaald. Via de tamtam vernam ik al vlug dat op Westpunt gezegd werd dat dit was omdat Van Buurt zijn familie in Boca het eerst geholpen had.

Er was op de dienst een arbeider die Ronnie Mook heette. De heer Mook was van Surinaamse afkomst en sprak behalve Papiamentu ook zeer goed Nederlands en Engels en had een vlotte babbel. Als er zieke dieren waren, liep hij met de veterinaire mee om te helpen. Hij was dan altijd zeer geïnteresseerd. Zo was er ooit coccidiose onder de vogels uitgebroken. Mook liep mee en heeft dit woord, zoals later bleek, heel goed in zijn oren geknoopt.

Op een dag kwam er een heel boze meneer de dierentuin binnenlopen en vroeg naar dr. Mook. De hoofdopzichter, de heer Rubén Maria, die op dat moment toevallig bij de ingang van de tuin stond, vroeg belangstellend (en meesmuilend) wat er dan wel gebeurd was. Het bleek dat dr. Mook het paard van de boze meneer behandeld had en iets in het voorbeen ingespoten had, waardoor het been geheel opgezwollen was. Maria zei hem dat hij dr. Mook aan de andere kant van de tuin kon vinden. Toen de man daar aankwam, zag hij Mook bladeren vegen. De schellen vielen hem van de ogen en hij verliet de tuin met een sip gezicht. Hoe het met het paard afgelopen is en of het de behandeling overleefd heeft, weet ik niet.

Niet lang daarna kwam ons ter ore dat Mook ook vele honden behandelde. De diagnose was stevast coccidiose, en hij spoot ze vol met antibiotica. Het meest vreemde was nog wel dat veel van zijn cliënten zeer enthousiast over hem waren. Ook de Veterinaire Dienst had inmiddels lucht gekregen van deze verhalen. Het is niet duidelijk wie hem spuiten, naalden en medicijnen zoals antibiotica leverde, al waren daar bij de Veterinaire Dienst wel vermoedens over. Mook kreeg een boze brief van de Veterinaire Dienst waarin stond dat hij onbevoegd de diergeneeskunde uitoefende, dat dit een strafbaar feit is en dat, indien hij hier niet onmiddellijk mee ophield, er aangifte tegen hem gedaan zou worden.

Een paar Canadezen die ik kende, vertelden mij dat zij bij mij op de dierentuin langs geweest waren, maar dat ik er niet was. Men had hen gezegd dat ik op dat moment op het hoofdkantoor te Klein Kwartier was en pas over een uur terug zou zijn. Zij werden echter rondgeleid door mijn baas, een jonge sympathieke veterinaire, een zekere dr. Mook. Dat het toch zeker prettig moest zijn om zo'n sympathiek iemand als baas te hebben! Overtuigingskracht was zeker een van Mooks talenten.

Mook nam zijn vakantie op en verscheen, nadat zijn vakantie afgelopen was, een week lang niet op het werk. Zijn uren werden ingehouden en deze week werd niet uitbetaald. Pas later vernamen wij dat hij zijn vakantie in de gevangenis had doorgebracht. Hij had zijn vriendin met wie hij samenwoonde mishandeld en was daarvoor veroordeeld. Het verhaal ging dat deze vriendin hem toen hij uit de gevangenis kwam, voor de poort huilend stond te verwelkomen. Enige tijd daarna zou hij haar weer mishandeld hebben.

Er was een tijd dat er met de heer Mook geen land viel te bezeilen. Ik begon een dossier op te bouwen om hem voor ontslag te kunnen voordragen. Mook kwam met verweer dat ik met lange brieven en ook verklaringen van de opzichters punt voor punt moest weerleggen. Hij ging zijn beklag doen bij de vakbond, die hem aanvankelijk steunde. Hij werd naar zijn zeggen aangezet tot slavenarbeid en afgepeigerd. Weer een brief om uit te leggen dat het vullen van een plantenbak met vijf kruiwagens teelaarde toch moeilijker als slavenarbeid betiteld kon worden, dat deze bewering in feite beledigend voor de slaven was. Daarna weer zijn schriftelijk tegenverweer en weer een lange brief van mijn kant. Zelfs ging hij zijn beklag doen bij, destijds minister-president, Don Martina. Ik kreeg vragen van diens secretaresse en zond haar kopieën van alle brieven, waarna ik er niets meer over gehoord heb. Op een gegeven moment ging Mook begrijpen dat hij dit uiteindelijk niet zou winnen en dat hij bakzeil moest halen. Hij was niet geheel goed snik, maar dom was hij zeker

niet. Hij heeft zich toen maandenlang voorbeeldig gedragen, maar daarna was het weer donderen.

Toen kwamen de eerste afvloeiingen. Mook stond boven aan de lijst en eindelijk waren wij hem kwijt.

Buchi Dai

Een van de arbeiders van de plantsoendienst werd Buchi Dai genoemd. Zoals velen spaarde hij elk jaar voor zijn vakantie in de Dominicaanse Republiek, hier Santo Domingo genoemd, het land van 'poezegeur en maneschijn'. Hij had zijn vakantie al besproken en de reis zou spoedig plaatsvinden. Hij was de dagen aan het tellen en zeer in zijn nopjes. Hij was aan het werk in de dierentuin en de juffrouw die in de snack werkte was hem op stang aan het jagen. *'Buchi, b'a skucha radio?'* Buchi heb je naar de radio geluisterd? *'B'a tende kaba di e makamba ku nan a mocha na Santo Domingo?'* Heb je al gehoord van die Nederlander die ze daar in mootjes gehakt hebben? *'E muhénan dominikana ta mashá peligroso, nan no ta hasi wega.'* Die Dominicaanse vrouwen zijn erg gevaarlijk, ze maken geen grappen. *'Bo kurpa no a kohe skremènt aında?'* Ben je nog niet afgeschrikt? *'Tene kuidou!'* Pas op! *'Lo ta mihó pa bo no bai, keda kas numa.'* Het zou beter zijn als je niet zou gaan en maar gewoon thuis zou blijven. *'Mihó bo kanselá bo biaha.'* Je kunt je reis maar beter afzeggen.

Het ging over een pedofiele Nederlander die daar door een vrouw aan mootjes gehakt was. Dit was toen in het nieuws en het was die ochtend op de radio geweest.

Wij hebben later problemen gehad met Buchi Dai. Op een dag vroeg zijn chef, de heer ing. Bruce Spencer, hem of hij even zijn mes kon lenen. Ze waren bezig met een of ander karwei en er was een mes nodig. 'Buchi, doe niet zo flauw, leen ons even je mes.' Hierop haalde Buchi trots een revolver te voorschijn. Hij had geen mes meer, maar

was inmiddels gepromoveerd naar een revolver. Hij kwam nu met een revolver op het werk in plaats van een mes en het heeft enige moeite gekost om hem uit te leggen dat die revolver toch echt niet mee mocht naar zijn werk. Dat wij anders genoodzaakt zouden zijn hem voor ontslag voor te dragen.

Over een van de arbeiders van de LVV ging het verhaal dat hij een kind had bij een vrouw in Santo Domingo. Hij stuurde zo nu en dan wat geld en ging zelf ook wanneer hij kon. De moeder kwam onverwacht te overlijden. De man kreeg gewetenswroeging en besloot naar het Bureau Bevolking te gaan om het kind als het zijne te erkennen. De ambtenaar reageerde verbaasd en zei: 'Maar meneer, u bent al de vijfde die zich dezer dagen als vader van dit kind komt melden.' Uiteraard is dit verhaal van mond tot mond gaande steeds mooier geworden en zullen het er geen vijf geweest zijn, nochtans is het verhaal wel op waarheid gebaseerd.

De eendenvijver die eigenlijk een Olympisch zwembad was

Op een dag kwam een woedende accountant van het Eilandgebied mijn kantoor binnenstormen. Wat wij toch met die eendenvijver (of, zoals de arbeiders zeiden, 'eendenvijver') uitgehaald hadden, waarom het zoveel gekost had. Ik: 'Hoezo?' Ik liet hem zien dat de reparaties aan deze vijver begroot waren op NAf 23.000 en dat ik daarvoor machtiging bezat en dat dit ook was wat er door LVV aan het Woningbedrijf betaald was. 'O', zei hij, 'maar dat kan absoluut niet. Het was veel duurder.' Hij wilde de vijver zien, dus liepen wij erheen. Terug in het kantoor vroeg hij mij of ik enig idee had waarom het dan duurder geweest kon zijn. Ik zei: 'Ja, er is een fout gemaakt.' Toen de chauffeur van de loader kwam, was de opzichter van het Woningbedrijf niet aanwezig om hem te zeggen wat hij moest doen en heeft hij de oude vijver er geheel uitgeript, terwijl de vloer had moeten blijven liggen.

Dus moest er een dikkere vloer gestort worden en ook moest de ondergrond met diabaas bijgevuld worden. ‘Hoeveel meer denkt u dat dat gekost kan hebben?’ Ik: ‘Ik denk ongeveer 3000 meer. Het zou in totaal ongeveer NAF 26.000 hebben kunnen kosten.’ ‘Meneer Van Buurt, weet u wat deze vijver gekost heeft?? Evenveel als een Olympisch zwembad!’ En hij noemde een bedrag van meer dan een ton, ik meen iets van NAF 140.000. Al snel bleek wat er aan de hand was. Woningbouw was met een nieuw systeem gekomen om kosten per project te boeken. Daardoor werd de enorme verspilling ineens zichtbaar. Er was een astronomisch aantal arbeidsuren. Een werk van iets meer dan een week had meer dan drie maanden geduurd en er was veel te veel personeel ingezet. Ze hadden er twee weken over gedaan om hun bouwkeet op te zetten, nog eens twee weken om die af te breken en een dag om de platte rumflessen die zij leeggedronken hadden en rondom de bouwkeet rondgeslingerd hadden op te ruimen. Een betonmolen die één ochtend gebruikt was, was voor 64 dagen ingehuurd. Er waren ongeveer 100 cementblokken gestolen, maar de rest van de materialenlijst klopte vrij aardig. Dit was het einde van het Woningbedrijf. Het werd door het Eilandgebied opgeheven.

Mishandelde ezel

Het was niet alleen lachen, gieren, brullen op de LVV. Er waren ook nare en trieste momenten. De politie bracht een in beslag genomen en mishandelde ezel naar de dierentuin met het verzoek of wij de zorg op ons konden nemen. Het dier had ook een infectie en werd met antibiotica behandeld. Daar de Dienst Arbeidszorg bezig was de buitenomrastering achter de dierentuin te repareren, werd het dier voor in de tuin in het hertenverblijf geplaatst waar ook een andere ezel tijdelijk was ondergebracht. Onmiddellijk kwamen er woedende ingezonden stukken in de krant en kritiek op de radio: iedereen

ging er blijkbaar vanuit dat het dier in de door de overheid gerunde dierentuin geen eten kreeg. De moddervette ezel ernaast in dezelfde ruimte registreerde blijkbaar niet op het netvlies van mensen. Niemand die zich blijkbaar afvroeg of het dier misschien ziek was. Wij kregen vanuit het BC opdracht het dier daar onmiddellijk weg te halen. Het werd achter in de dierentuin geplaatst. Die avond werd het dier, dat juist aan de beterende hand was, door honden aan stukken gescheurd.

The Aruba Connection

Op een dag kwamen de heren Buchi Arends en Joy Oduber, uit Aruba afkomstig, mijn kantoor in de dierentuin binnenstappen. Het bleek dat zij Don Mansur in Aruba hielpen met het opzetten en uitbreiden van zijn ‘Moko Zoo’ en voor hem dieren aankochten. Zij waren geïnteresseerd om van ons overtollige dieren te kopen en ook om samen met ons dieren aan te kopen om zo de transportkosten te drukken.

Na deze ontmoeting, het was in 1986, werd ik constant door Joy gebeld. Hij belde vrijwel elke dag al om 7 uur 's ochtends wanneer het kantoor openging, en ook belde hij mij 's avonds laat thuis nog, wat vervelend was daar ik altijd vroeg naar bed ga. Steeds had hij vragen over wat bepaalde dieren aten en of de prijs redelijk was. Op een dag meldde hij enthousiast dat hij een jong nijlpaard kon krijgen voor USD 3000. Dit verbaasde mij enigszins daar ik beschikte over inventarislijsten van het International Zoo Yearbook en wist dat in die tijd de ZooDom in Santo Domingo de enige regionale dierentuin was die over een nijlpaard beschikte. Ook kreeg ik in die tijd prijslijsten van dieren opgestuurd en was dus enigszins op de hoogte van de gangbare prijzen. Mijn antwoord: ‘Joy, de prijs is heel goed, een koopje. Maar nijlpaarden zijn bijzonder agressief, geheel onbetrouwbaar en zeer gevaarlijk, anders dan bijvoorbeeld neushoorns die tam worden en op zich vriendelijk zijn. Een nijlpaard heeft veel

groenvoer nodig, dat op Aruba moeilijk te verkrijgen is. Je moet een grote betonnen bak met goede filtersystemen bouwen en zelfs zo is nog veel water voor verversing vereist. Je kunt hem niet achter gaas houden, want daar loopt hij dwars doorheen. Ook een gemetselde muur, zelfs een van 8 inch blokken, houdt hem niet tegen. Het moet een muur zijn met versterking met gewapend beton, liefst met een aarden wal erachter en aan de voorzijde van het verblijf een diepe greppel zodat het publiek het dier kan zien. 'Forget it. Don't even think about it.' Ik vertelde hem dat de directeur van ZooDom in Santo Domingo mij verteld had dat hij hun nijlpaard en een casuaris uit Nieuw Guinea beschouwde als de gevaarlijkste dieren in zijn dierentuin. Het nijlpaard probeerde constant zijn oppasser te vermoorden.

Kort daarop hadden wij een vergadering op Aruba. Deze vergadering ging over het programma in het kader van het samenwerkingsverband tussen de diensten van LVV van de drie eilanden. De vergadering zou rond het middaguur plaatsvinden daar de heer Daniel Leo, de gedeputeerde van LVV van Aruba, niet eerder aanwezig kon zijn. Ik reisde met de heer Murray Joubert. We namen het eerste vliegtuig naar Aruba en kwamen daar rond 8 uur 's ochtends aan. We werden daar opgehaald door Buchi en Joy in een grote lichtblauwe Amerikaanse wagen met open kap. Buchi was klein en had lichte, groenbruine ogen. Hij droeg zijn hemd open, liep op sandalen en had een verkleurde spijkerbroek aan. Buchi reed. Hij rook al (of nog?) naar drank. Tussen hen in op de voorbank stond een fles whisky. We gingen naar een oud, traditioneel Arubaans huis in de kunuku, er was een grote tuin met enige *indju* bomen (op Aruba *kwihi* genoemd). Onder de bomen stonden diverse oude badkuipen vol met Colombiaanse aquariumvissen, andere met schildpadden, etc. Ook stonden er vele aquaria op oude tafels.

Ook het huis stond vol met aquaria. Er was een Colombiaanse vrouw die, het was inmiddels rond half 9 's ochtends, whisky schonk. Ik

heb mij tot twee drankjes beperkt. Toen de middagvergadering begon, waar we eigenlijk voor gekomen waren, moest ik notuleren en had ik moeite om mijn aandacht erbij te houden.

Lange tijd hoorde ik niets meer van Joy. Ik kwam hem op een gegeven moment toevallig tegen, op de Emmabrug in Curaçao. Hij vertelde dat hij in Medellín, Colombia, zes maanden opgesloten gezeten had, omdat hij ruzie gemaakt had met een politieagent. Hij was daarna als ongewenst vreemdeling uitgewezen. Hij kon niet meer terug. Ik vroeg of hij nog dieren naar Aruba gestuurd had. Hij vertelde dat ze niet alle benodigde vergunningen hadden weten te krijgen. Ze hadden een DC-3 gehuurd. Deze was in Barranquilla naar het einde van de landingsbaan getaxied. Daar stonden zij klaar met de lading dieren in kooien, het gaas van het vliegveld werd doorgeknijpt, ze reden met een kleine truck de baan op, laadden de dieren snel in, en het vliegtuig vertrok naar Aruba. Ik geloofde geen snars van deze verhalen. In Venezuela zou dit misschien mogelijk geweest, maar in het beter georganiseerde Colombia toch zeker niet. Dit is de laatste maal geweest dat ik Joy heb ontmoet of gesproken. Later hoorde ik dat hij was overleden.

Geruime tijd later kocht ik bij boekhandel Salas in een uitverkoop het boek *Kings of Cocaine*. In dit boek werd de hacienda van Pablo Escobar Gaviria beschreven. Deze hacienda, Hacienda Nápoles, had een eigen landingsbaan, geschikt voor de BOEING 707. In het boek stond ook een inventarislijst van de dieren in zijn privé dierentuin op deze hacienda, ergens langs de Río Magdalena. Deze lijst omvatte precies de dieren waar Joy mij vragen over gesteld had, inclusief nijlpaarden. Ik denk dat het verhaal van Joy een halve leugen was, dus ook een halve waarheid en dat er inderdaad een DC-3 naar Aruba gegaan is, maar wellicht vanuit Hacienda Nápoles en niet vanuit Barranquilla. Zoals bekend zijn de nijlpaarden uit deze zoo ontsnapt en vormen zij nu een groep in de Río Magdalena. Een grote gevaarlijke bull, Pepe geheten, werd in 2009 door het Colombiaanse leger

doodgeschoten. Een foto van soldaten die bij het neergeschoten dier poseerden veroorzaakte een golf van protesten van dierenliefhebbers.

Een tweede grote bull werd later met kalmeringsmiddelen uitgeschakeld en door een helikopter van het leger op de startbaan gezet. De helikopter had de grootste moeite om het dier op te tillen. Waarschijnlijk speelde hierbij ook mee dat deze operatie niet op zeeniveau maar veel hoger plaatsvond, zodat de helikopter minder kon tillen. Op de startbaan werd het dier door een veterinaire gecastreerd en vervolgens aan een lier in een C-130 Hercules getakeld en naar de dierentuin van Bogotá afgevoerd.

Een artikel in het tijdschrift *Technical Times* zegt over deze nijlpaarden (enigszins ingekort):

Drug lord Pablo Escobar, who headed a viscous group of cocaine traffickers in Columbia, once owned four hippopotamuses, which lived in his yard. Escobar died in 1993, but the large mammals outlived their owner, and began breeding. Today, the animals – and their descendants – are becoming an invasive species. Pablo Escobar built a zoo for his son, while the drug lord was at the peak of his power in the 1980's. His ranch, Hacienda Napoles, located in Puerto Triunfo, was home to several animals. The hippos remained on the property. Local officials took over control of the park, and the giant animals started to breed. Now, there are between 50 and 60 members of the species in the park, and they are starting to move outside the property, where they are encountering locals. Hippopotamuses present several dangers to humans and animals, and are responsible for between 100 and 200 human deaths each year. Like all invasive species, they also pose a hazard to biodiversity in the region where they travel. Authorities are uncertain what to do about the problem. Collecting all the animals and moving them to a specially-constructed park would cost an estimated \$500,000. Many environmentalists believe that money would be better-spent on protecting native species. They can't be shipped to Africa, where they are native, for fear they could carry disease. Some local zoos have adopted hippo babies, but the adults are still roaming free on the drug lord's former property. None of the facilities are interested in taking the older animals. In Africa, droughts help keep hippopotamus populations under control. The area where the animals are now becoming invasive is largely immune from long periods without rain. This adds to the number of hippos being born. Male hippopotamuses normally start breeding at

age seven, and females around two years later. In the near-ideal conditions in Colombia, the animals are starting to mate when they are just three years old.

6/29/2014 Pablo Escobar hippopotamus population now invasive in Columbia: SCIENCE: Tech Times. <http://www.techtimes.com/articles/9341/20140629/pablo-escobar-hippopotamus-population-columbia.htm> 2/2

Zo ook sloeg ik op een dag de *Amigoe* open. Hierin stond een verslag van de affaire Alexandra Von Hohenzollern. Zij was een kleindochter van de laatste Duitse keizer en was opgepakt toen zij cocaïne van Aruba naar Duitsland smokkelde. In de Duitse bladen was dit een zeer geruchtmakende zaak. Het verhaal in de krant, het ging geloof ik over de rechtszaak tegen Buchi die de cocaïne aangeleverd had, was als volgt. Buchi Arends (ik dacht: o jee, die ken ik!) was met Alexandra naar het casino gegaan. Het verhaal vertelde niet hoe ze elkaar ontmoet hadden. Buchi gaf Alexandra USD 10.000 om in het casino te spelen, en ze verloor dit. Buchi haalde thuis weer USD 10.000, en ook dit bedrag verloor ze. En tot slot weer USD 10.000. Er was dus USD 30.000 doorheen gegaan. Buchi zei dat dit verder geen probleem was, maar ze moest nu dan wel een pakje voor hem meenemen naar Duitsland. Het is moeilijk voor te stellen dat Buchi in zijn verkleurde oude spijkerbroek met zoveel geld op zak liep. Nog een tijd later sloeg ik een krant open en zag zijn overlijdensadvertentie. Hij is niet oud geworden. Maar misschien kan dat ook niet, wanneer je om 8 uur 's ochtends al aan de drank zit en wellicht ook wit poeder gebruikt.

De dromedaris

De dromedaris werd overgenomen van Moko Zoo op Aruba toen Don Mansur deze zoo sloot. Op een dag werd een oliedrum (1 barrel = 212 liter) geheel tot de rand gevuld met water. Men was bezig met een werkje bij de leeuwenkooi en had dit water klaarstaan om in de betonmolen te gebruiken. De dromedaris kwam aanlopen, stak zijn

kop in de drum en begon te drinken. Al gauw zakte zijn kop steeds dieper in de drum en hij dronk deze leeg tot voorbij de tweede ring op de drum. Hij had dus in één keer meer dan 150 liter gedronken. Vervolgens spreidde het dier de achterpoten en kwam er een straal van geconcentreerde urine uit, minstens 40 liter.

Dit dier was op zich niet agressief, maar toch zeker ook gevaarlijk. Hij kreeg ruzie met een ezel op het terrein, rende deze achterna en had hem zo ingehaald. De ezel had geen schijn van kans. Hij beet de ezel in de rug, pakte hem op en schudde hem door elkaar zoals een pitbull dat met een kat zou kunnen doen. De ezel was dood.

Deze dromedaris is door iemand doodgeschoten met een klein kaliber 0.22 kogel. Het bleek niet mogelijk de kogel te verwijderen en het dier is aan deze schotwond overleden.

Witte duiven en apenstront

De dierentuin had een overschot aan duiven en er werden geregeld duiven aan het publiek verkocht. Er was een vrouw die ook geregeld witte duiven kwam kopen. Al gauw merkte ik weerstand onder het personeel. Als zij kwam, waren er ineens geen duiven of hadden ze het nu erg druk en geen tijd om er een paar te vangen, altijd wel een smoes. Ik had hier moeite mee, want als overheidsdienst konden wij natuurlijk moeilijk aan sommige mensen wel, maar aan andere mensen geen duiven verkopen. Op een dag regende het lang, de vrouw stond met een verbeterd gezicht meer dan drie uur onder een afdakje op duiven te wachten. Het was duidelijk dat deze duiven voor voodoo doeleinden gebruikt zouden worden. Ik heb haar toen, tegen mijn principes in, gezegd dat wij geen duiven meer hadden. Onder het personeel was er alom een gevoel van instemming en opluchting merkbaar: hè hè, Van Buurt had het eindelijk begrepen.

Vaak kwamen er mensen die om uitwerpselen van de apen vroegen, om deze als medicijn tegen astma te gebruiken. Eens kwam er zelfs een vrouw helemaal voor uit Aruba (de Arubaanse Moko Zoo bestond toen nog niet), die mij bijna hysterisch smeekte om apenstront voor de astma van haar kind. Ik kon hier toch echt niet op ingaan en zei haar dat ze een arts moest raadplegen. Later begreep ik dat deze apenstront ook andere medicinale eigenschappen had. Ik liep door de tuin en hoorde opzichter Maria ietwat boos tegen een van de arbeiders, de heer José Pulgar, uitvallen, wat normaal geheel niet zijn stijl was. Pulgar had een apenkooi niet goed schoongespoten en er was apenstront langs de rand van de kooi achtergebleven waar het publiek bij zou kunnen. Hij moest goed kijken en zorgvuldig controleren dat er niets achterbleef. Ik vroeg Maria wat het probleem was en hij vertelde dat deze apenstront gebruikt werd door vrouwen als hun man vreemdging. Zij deden dit dan door zijn eten, waardoor hij dan geen erectie meer kon krijgen (*'Su kos no ke para mas'*). Na de affaire met de duiven waren zij wat dit soort zaken betreft wat spraakzamer geworden. Ietwat grimmig voegde hij eraan toe dat, hoewel het natuurlijk niet helemaal onbegrijpelijk was dat zij zoiets zouden doen, je als man toch zeker de plicht had om alles te doen om je seksegenoten (*'nos hende hòmber'*) te beschermen en dit soort praktijken te voorkomen.

Fonki

Fonki, zijn bijnaam, was een arbeider die minder begaafd was. Hij liep ook mank. Het was zijn taak om de dierentuin schoon te vegen met een grote groene gemotoriseerde stofzuiger, de zgn. Billy Goat. Hij was altijd in een goed humeur, was altijd present en zorgde zeer goed voor de stofzuiger, die werd gewassen en geboend alsof het een Rolls-Royce was. Hij kwam altijd op tijd melden dat de olie ververst moest worden, er alvast een nieuwe fan belt (aandrijfriem) besteld moest worden, het luchtfilter schoongemaakt e.d.

Het is jammer dat ook dit soort mensen, die altijd naar behoren gefunctioneerd hebben, moesten afvloeien en het slachtoffer geworden zijn van het wegstelen van de offshore naar Nederland en vooral Luxemburg door de heer Vermeend t.b.v. het Nederlandse bedrijfsleven. Ook nu is er nog enige offshore, ten behoeve van de goksector (vooral sports betting), die in opspraak is. Maar dit valt geheel in het niet met vroeger. De Engelse gebieden, vooral de Cayman Islands, hebben hun offshore bedrijven wel behouden.

Er is destijds beweerd dat de derving van inkomsten voor de Nederlandse staat te groot was en dat dit unfair was jegens de Nederlandse belastingbetaler. Dat dit niet zo door kon gaan en er derhalve een eind aan moest komen. 'So far so good'.

Dit laatste is echter, absoluut niet wat er in werkelijkheid gebeurd is. De belastingontwijking ging uiteraard onverminderd door, maar liep nu via Nederlandse bedrijven in Nederland, naar Luxemburg en ook enige andere belastingparadijzen.

Niet lang daarna is Fonki overleden.

De moordaanslag op Paus Johannes Paulus II

Op 13 mei 1981 werd er een moordaanslag gepleegd op Paus Johannes Paulus II. De volgende ochtend kwam ik de dierentuin binnenrijden. Er bleek al gauw een vreemde, bedompte, zelfs angstige sfeer hangen. Niemand zei iets. Iemand vroeg mij angstig: *'Awor mundu t'ei kaba, kiko lo bai para di nos?'* (Nu gaat de wereld eindigen, wat zal er van ons worden?)

De moord op de eigenaar van de Santa Clara Bar te Klein Sta. Martha

De eigenaar van de Santa Clara Bar te Klein Sta. Martha werd bij een roofoverval doodgeschoten. Onder de arbeiders, de meesten kwamen uit Banda Abao, werd dit becommentarieerd. De bareigenaar had al lang ruzie met de pastoor van Soto. Deze vond het hoogst ongepast dat hij zijn bar naar een heilige had genoemd en had van hem geëist dat hij de naam van zijn bar zou veranderen. Unaniem was men van mening dat het de schuld van de bareigenaar zelf was, dat dit gebeurd was. Hij had beter moeten weten. *'No bringa ku pastor nunca. Nan tin nan manera pa traha ku bo'* (Maak nooit ruzie met de/een pastoor. Ze hebben (hun) wegen om je te krijgen).

Deze beide voorvallen hebben mij doen beseffen hoe groot de invloed van de RK kerk is. Normaal merk je daar niet zoveel van. Eerder was ik mij hier niet van bewust.

Zo had ik ook die dag weer wat geleerd.

De heer drs. Ger van Vliet van het CITES-bureau in Genève

Op een dag kwam de heer Ger van Vliet van het CITES-bureau in Genève mijn kantoor binnenstappen. Hij had zich met een taxi bij de dierentuin laten afzetten en was door de tuin gelopen en kwam daarna naar mijn kantoor om met mij te spreken. De heer Van Vliet had vele vragen over de procedures t.a.v. van illegale, gesmokkelde dieren die door de douane in beslag genomen waren, daarna naar de Veterinaire Dienst gezonden werden voor quarantaine en tenslotte, wanneer zij door justitie vrij gegeven waren, in de dierentuin terecht kwamen. Dit waren meest apen en papegaaien. Hoe dit allemaal ging. Toen wilde hij weten waarom hij bepaalde dieren, die in

beslag genomen zouden zijn, niet in de tuin zag. Ik zei dat ik daar geen inzage in had. Wanneer de procedures afgerond waren, werden de dieren simpelweg naar de dierentuin gebracht. Ik kon hem moeilijk vertellen dat mijn baas, de heer Murray Joubert, onlangs nog twee in beslag genomen papegaaien van een vrij zeldzame soort uit Argentina afkomstig, uit de dierentuin verwijderd had.

Daarna, toen hij begreep dat de dierentuin onderdeel was van de Dienst LVV, wilde hij het hoofd van dienst spreken. Dus stapten we in mijn auto en gaf ik hem een lift naar het hoofdkantoor op Klein Kwartier. In de auto zei ik tegen hem dat hij nu de heer ing. Joubert zou ontmoeten, die toen hoofd van dienst was, maar dat hij voorzichtig moest zijn met wat hij zou zeggen omdat Joubert zelf in de vogelhandel zat. Van Vliet zweeg.

Joubert was aanwezig en na de aanvankelijke 'introductory niceties' begon Van Vliet een soortgelijk gesprek als dat hij met mij gevoerd had. Allengs echter veranderde het gesprek van toon. Van Vliet bleek precies op de hoogte te zijn van welke dieren in Suriname uitgevoerd waren, met de SLM naar Curaçao gingen op een vroege ochtendvlucht en vandaar door naar Nederland met de KLM. Dit ging via de vereniging 'de Vogelvriend' waar Joubert bij betrokken was. Dat Jouberts handtekening, namens 'de Vogelvriend', op vele van de betreffende documenten stond. Joubert draaide ongemakkelijk op zijn stoel en gaf ontwijkende antwoorden. En ook weer de vraag van Van Vliet waarom hij bepaalde papegaaien die op Curaçao door de douane in beslag genomen waren, niet in de dierentuin aantrof. Ik spitste mijn oren en kwam veel nieuws te weten.

Later vernam ik van een jurist op de afdeling Juridische Zaken van het Land dat Van Vliet een gesprek gehad heeft met Maria Liberia-Peters, de toenmalige minister-president. Dit is de reden geweest dat het verzoek van Joubert om zijn contract te verlengen en nog een jaar als hoofd van dienst aan te blijven, zoals hij verzocht had, niet doorgedaan is. Maria heeft ingegrepen.

De heer Frank E. Severina, bestuurder van de watertruck C 536 van de afdeling plantsoenen van de LVV, 2000.

De rat in mijn kantoor

De heer ing. Bruce Spencer nam de leiding van de dierentuin over en ik verhuisde naar het hoofdkantoor te Klein Kwartier. De laatste tijd die ik in mijn kantoor in de dierentuin doorbracht had ik gezelschap van een rat. Wanneer ik 's ochtends aankwam, stak het dier vrijwel elke ochtend zijn kop door een gat in het plafond, zijn hele kop, en keek mij dan vrij langdurig aan als ik achter mijn bureau zat, zo van 'Ben je er al?' De rest van de dag zag ik hem niet. Het was een vreemde ervaring. Er was blijkbaar toch nog iemand geïnteresseerd om te weten of ik er was.

25 jaar in dienst

Toen ik 25 jaar in dienst was hield gedeputeerde Ramón Chong een toespraak. Hij memoreerde dat Van Buurt binnen het hele Eilandgebied Curaçao bekend stond om zijn brieven. Er was geen enkele andere ambtenaar die zulke brieven schreef. In het begin had hij zich over deze brieven verbaasd en zich soms zelfs enigszins geërgerd aan de soms botte stijl van deze brieven. Maar na verloop van tijd was hij deze brieven zeer gaan waarderen, omdat hij dankzij deze brieven allerlei complexe situaties veel eerder had begrepen dan anders het geval geweest zou zijn. Veel ambtenaren dekten zich constant in en schreven vage brieven die vaak op meer manieren te interpreteren waren. Daarom was het verfrissend om brieven te ontvangen die aan duidelijkheid niets te wensen overlieten en was het eigenlijk jammer dat niet meer ambtenaren zulke brieven schreven.

Aan het einde van mijn loopbaan bij de LVV was er een ambtelijke bijeenkomst in het WTC waar alle hogere ambtenaren voor uitgenodigd waren. Bij de ingang hoorde ik een juffrouw van de SOAB (Stichting Overheids Accountants Bureau) tegen een andere fluisteren, ik kon het nog net opvangen: *'Esun ei, esei ta Van Buurt, esun ku*

ta skirbi e kartanan hostiná' (Die daar, dat is Van Buurt, degene die die vijandige brieven schrijft). Wellicht is 'giftige' in dit geval een betere vertaling. Ik was natuurlijk zeer geveleid door deze opmerking: mijn dag kon niet meer stuk. De brief waar zij op doelde (eigenlijk een memo, dat met een begeleidende brief was verzonden aan de afdeling Financiën) beschouw ik zelf als literair hoogtepunt van mijn carrière. Daarom heb ik dit memo bewaard en is dit hier nu als Bijlage 1 opgenomen. Het gaat over de zgn. SMART-doelstellingen. Het memo, dat door de afdeling Financiën met veel instemming en gelach werd ontvangen, is in het Engels gesteld zodat de toenmalige consultant op de afdeling Financiën het ook zou kunnen lezen. De SOAB, het lijdend voorwerp van dit memo, was minder enthousiast.

Zo ook kwam ik eens bij de DOW (Dienst Openbare Werken) en werd ik enthousiast onthaald.

Ik werd naar binnengeropen kreeg gelijk koffie met koekjes. Op het prikbord was een kopie van een van mijn brieven geplakt, waarvan de DROV (Dienst Ruimtelijke Ontwikkeling en Volkshuisvesting) het lijdend voorwerp was. Het idee werd geopperd dat de LVV en de DOW een alliantie tegen de DROV zouden moeten vormen. Wellicht zou de Milieudienst ook bereid zijn om mee te doen. Dit was natuurlijk een heel mooi idee, maar helaas moest ik hen teleurstellen met de mededeling dat het hoofd van de LVV, de heer ir. Chris Winkel, hier nooit mee akkoord zou gaan. Hij wilde absoluut geen ruzie met DROV en slikte alles van hen.

De gedenkplaten voor jubilarissen

Op de Dienst LVV was het gebruikelijk dat jubilarissen, zowel arbeiders als ambtenaren, een gedenkplaatje en ook een boeket bloemen, voor hun vrouw, ontvingen. Er was een korte receptie met wat drank (een paar flessen champagne), frisdrank en pasteitjes. Op een dag kwam

er een brief van het BC dat het hen ter ore gekomen was dat de ambtenaren en arbeiders van de Dienst LVV gedenkplaten ontvingen en dat andere diensten hier nu ook om vroegen. Het BC wilde er op wijzen dat jubilarissen reeds een gratificatie ontvingen en dat het strikt verboden was om overheids gelden voor dit doel aan te wenden. Hierop konden wij antwoorden dat deze oorkonden, drank en pasteitjes door staf en personeel betaald werden en dat daarom op de oorkonden ook vermeld stond 'staf en personeel' (en het BC niet genoemd werd). Een deel van de kosten kwam uit een personeelsfonds dat o.a. gelden kreeg uit de opbrengsten van een frisdrankautomaat. De operator van de frisdrankautomaat stond een deel van zijn opbrengst af aan het personeelsfonds van de LVV. Hiervoor was van het BC toestemming verkregen. Uit dit fonds werden ook grafkransen betaald. Niet lang daarna kwam er een brief van het BC dat zij besloten hadden op de begroting van de diensten een nieuwe begrotingspost met een klein bedrag voor dit soort doeleinden op te voeren.

De schildpad die een haas was

Ik moest adviseren over de aanvraag voor een lening voor de verbouwing van een vissersschip van de familie De Pool. De heer Giovanni de Pool kwam mij ophalen van mijn kantoor en we gingen samen naar een aanlegsteiger op Parera waar een houten boot lag. De heer De Pool wilde hier nog een derde motor inzetten en een grote brandstoftank om naar de Sababank te kunnen varen. We liepen samen over het dek en ik legde hem uit hoe hij het dek zou moeten aanpassen om op de Sababank te kunnen vissen en waar de haulers geplaatst zouden moeten worden. Hij was echter duidelijk niet wezenlijk geïnteresseerd en bleef hameren op de grote brandstoftank en de derde motor. De boot zag eruit als een wat log sleepbootmodel. Er was langs de dekrand een houten stootrand naar beneden. Dit schip zou toch niet veel meer dan 6-9 knopen kunnen varen. Ik legde hem uit dat

een extra motor op zo'n boot geen enkele zin had, dat hij daarmee slechts een grote hekgolf achter het schip zou maken en brandstof zou verspillen. De heer De Pool glimlachte minzaam. Toen het hem duidelijk werd dat hier geen positief advies voor zou komen, bleef hij toch vriendelijk en zei: *'Laga nos kana te na e punta di e pier'* (Laten we naar het einde van de pier lopen). Daar aangekomen lachte hij en zei: *'Meneer Van Buurt, waak e boto bon. No waak e parti ariba, waak e hull so.'* (Meneer Van Buurt, kijk goed naar deze boot. Kijk niet naar de bovenzijde, kijk (van hieruit) alleen naar de romp). En toen zag ik het ook, de beschoeiing vanaf de dekrand naar beneden camouflerde een snelle romp. *'E boto aki ta despistá bo'* (Deze boot zet je op het verkeerde been. Letterlijk: op een verkeerd(e) baan, spoor, weg). *'E boto aki ta kore 27 mia'* (Deze boot loopt 27 knopen). Ik had die dag weer wat geleerd. Zoals u wellicht bekend is, is de heer De Pool inmiddels voor de zoveelste keer gearresteerd in verband met drugshandel.

CITES-verklaringen

Ten behoeve van CITES-verklaringen moest ik voor planten en dieren die onder dit verdrag vielen identificatiebrieven afgeven met ook de zgn. 'non-detrimental statement.' Deze verklaring houdt in dat de onttrekking van deze soorten aan de natuur geen gevolgen zou hebben voor het voortbestaan van de soort(en). Vaak ook een verklaring over welke soorten of familie van soorten het betrof. Met deze verklaring kon men dan door naar de CITES-autoriteit die dan een CITES-verklaring kon afgeven. Dit waren gescheiden bevoegdheden. Er belde een mevrouw die naar Nederland zou emigreren en haar Bonairiaanse papegaai wilde meenemen. Ik vertelde haar dat dit absoluut onmogelijk was, daar deze papegaai onder de CITES 1-lijst viel. Het werd een heel lang en vervelend gesprek, maar ik kon met goed fatsoen de telefoon niet in haar oor dichtklappen. Ze vond dat

Nederlanders wrede mensen waren, dat het toch zeer wreed was om wetten te maken om mensen van hun huisdieren te scheiden. Een volk dat zoiets deed, was toch zeker een wreed volk. Ik gooide het toen over een andere boeg en zei: ‘Mevrouw, u heeft helemaal gelijk. Hoe lang heeft het geduurd eer u hierachter kwam?’ Ze veranderde direct helemaal van toon, verontschuldigde zich en bedankte mij voor mijn uitleg. De verbinding werd verbroken en ik was van haar af. De secretaresse van de LVV, die bij de telefoon stond, zei enigszins verschrikt *‘Asina b’a bisé!’* (Heb je dat zo tegen haar gezegd!?).

De dadelpalm

Voor de kantine van de LVV, een oud pomphuis van de voormalige landswatervoorziening LWV, stond een oude, hele hoge dadelpalm. Er was enige discussie of het niet tijd werd om deze palm om te hakken voordat hij om zou vallen, maar natuurlijk zou dat ook zonde zijn en er was enige aarzeling om zo’n oude boom om te zagen. Besloten werd om met een hoogwerker geregeld alle dode bladeren te verwijderen om zo het gewicht van de top te verminderen. Nochtans bleef het probleem bestaan en was er geregeld weer enige discussie over. Iemand op de dienst kwam als grap met de uitspraak dat deze boom niet zou omvallen zolang de heer Murray Joubert nog in leven zou zijn. Ik vermoed dat de opzichter van de tractorendienst, Frank Manzana, de bedenker van deze uitspraak was. Het werd een gevleugelde uitspraak op de dienst. Elke keer als het onderwerp weer ter sprake kwam, werd gezegd. ‘O, maak je geen zorgen. Zolang Joubert leeft, blijft deze palm staan.’ Dit duurde nu al jaren. Er was een periode van hele hele harde wind, maar de palm gaf geen krimp, kraakte zelfs niet, en dus werd het probleem weer minder urgent geacht. Joubert ging met pensioen en enige jaren later kwam hij te overlijden. Hij overleed op een vrijdagochtend en laat in de middag, rond 6 uur, na werktijd, knapte de palm doormidden en kwam met een dreun op de grond. Gelukkig waren er geen slachtoffers en ston-

den er geen auto’s onder. Er was op dat moment geen zuchtje wind. Enkele LVV’ers waren in de kantine aan het borrelen en kwamen verschrikt met witte gezichten naar buiten. De uitvaart was op de maandag daarop. Er werd een kerkdienst gehouden bij de kerk van Brievengat. Van daar zou de kist met de KLM naar Nederland gaan, waar de heer Joubert in Den Haag begraven is. Voor de kerk stond Frank Manzana met een verschrikt gezicht. ‘Heeft u het al gehoord?’, zei hij met gedempte stem. ‘Ja’, zei ik, ‘ik heb het al gehoord.’ Soms gebeuren er heel rare dingen. Als je nog niet bijgelovig was, zou je het worden.

Striptease op Sint Eustatius

Bij reizen naar Sint Eustatius verbleef ik, zoals de meeste ambtenaren, in het luxe hotel The Old Gin House. Wij kregen daar een special rate. Niettemin was ik niet erg blij met dit hotel, omdat er geen airconditioning was. De kamers hadden fans, maar het was vaak warm en er waren ook muggen. Er waren heel goede diners, met meerdere gangen, maar deze lagen dan vaak toch te zwaar op de maag, waren te duur en te laat ’s avonds. Als je op een werkbezoek bent, wil je eigenlijk iets lichters en ook wat eerder eten en vroeg naar bed. Ocean View bestond na de dood van Gifford Duinker niet meer en was ook te primitief. In later jaren waren er wel andere alternatieven. Zo besloot ik naar het hotel aan de Concordiabaai te rijden, om te kijken of dit misschien een alternatief was voor een volgend bezoek en of ik de volgende dag wellicht daar zou kunnen eten. Het hotel bleek geheel leeg te zijn en er was dus ook geen keuken. Ik raakte aan de praat met een Française die het hotel blijkbaar runde. Zij vertelde mij dat zij de komende zaterdag zes striptease danseressen uit Frans Sint Maarten in haar hotel zou hebben die een show zouden geven. Ze vroeg of ik ook zou komen. Er zou dan weer leven in de brouwerij zijn. Ik zei dat ik jammer

genoeg op vrijdag naar Curaçao terugging en dit derhalve helaas zou moeten missen. De volgende dag was er een demonstratie van vrouwen voor de ambtswoning van administrateur George Sleeswijk. Zij waren gekleed alsof zij op zondag naar de kerk gingen en hadden spandoeken en borden bij zich met daarop teksten als 'Protect our husbands and boys from Evil!' Een paar uur later kwam het trieste bericht dat het bevoegd gezag voor deze demonstratie was gezwicht en dat de vergunning voor de stripteaseshow was ingetrokken. Een man in een restaurant was erg boos. Er was op Sint Eustatius nooit iets te doen en nu er dan eindelijk leven in de brouwerij zou komen: 'These stupid women are fucking up things.' Het reactionaire christenfundamentalisme had hier een eclatante overwinning geboekt en de vooruitgang op Sint Eustatius weten tegen te houden.

She must have slept her way to the top, didn't she?

Op een van mijn reizen naar Sint Eustatius was ir. Chris Winkel, hydroloog van de LVV, ook op Statia aanwezig. Hij was eveneens door het Eilandgebied Curaçao uitgeleend aan het land. Hij was hier samen met een Canadese expert om een onderzoek uit te voeren naar waar er mogelijk een put geslagen kon worden voor de watervoorziening. Er waren in droge jaren problemen met de wateraanvoer op Sint Eustatius. Vele huizen hadden regenbakken (cisterns) en er werd ook water betrokken uit een put in de zgn. Claes Gut. Maar in droge jaren hadden de cisterns niet genoeg capaciteit en werd het water uit de Claes Gut te zout. Soms bereikte het zelfs de grens van wat nog drinkbaar was. Alvorens te investeren in dure destillatie-apparatuur (Reverse Osmosis van zeewater was toen nog te duur, maar het is echter inmiddels goedkoper dan destillatie), wilde men nagaan of het mogelijk zou zijn elders een put te slaan.

Op dit soort reizen is er altijd, of bijna altijd, het verplichte bezoek aan het BC en/of de desbetreffende gedeputeerde om die op de hoogte te stellen. Zij maakten hun opwachting bij Miss Ingrid Whitfield, die de gedeputeerde was, in het kantoor in Fort Oranje. Miss Whitfield had een goed figuur en mocht er wel zijn, maar zij had een lage intelligentie, een grote mond en was arrogant. Het werd een moeizaam gesprek. Toen zij daarna het fort uit en over het bruggetje liepen konden de Canadees zich niet meer inhouden en vroeg: 'She must have slept her way to the top, didn't she?' En dit was precies wat de oppositie op Sint Eustatius steeds naar voren bracht.

Er werd een plaats bepaald om een put te boren en daar werd een put geslagen met een boormachine die vanuit Sint Maarten werd overgebracht. Er was water, maar het bleek geen bruikbaar water te zijn.

Het spook van Washikemba, Bonaire en andere Bonairiaanse spoken

Niet ver van de baai van Washikemba, aan de oostkust van Bonaire, staat een klein landhuisje, landhuis Washikemba. Dit landhuisje staat al jaren onbewoond, maar was pakweg 35 jaar geleden nog in redelijke staat, althans bewoonbaar (het is onlangs geheel gerestaureerd). Van de heer Anthony Emerenciana van de Dienst LVV op Bonaire vernam ik het volgende verhaal. Het huis stond al lang leeg maar niemand wilde het huren omdat het er spookte. De familie Emerenciana heeft een kippenfarm op enige afstand, ten zuiden van Washikemba. De familie woont ook daar en ze zijn derhalve zogezegd de 'naaste' bureu. Een jong Nederlands echtpaar besloot het huis te huren. Emerenciana: *'Bo mes sa. Makamba no ta kere den e kosnan aki. Nan ta kere ku ta ko'i kèns.'* Je weet het zelf, Nederlanders geloven niet in zulke dingen, ze denken dat dat onzin is. 'Awel si' Welnu. Binnen zes weken *'nan a sali na kareda'*, zijn zij (gillend?) het huis

uitgerend). Wat was er gebeurd? De wieg met de baby erin schoot telkens van de rem en reed dan uit zichzelf door de kamer. Ineens zagen zij duidelijk een schim van een oude vrouw die met de wieg rondreed. Van een Bonairiaanse visser, Thodé, hoorde ik dat dit de geest zou zijn van een mevrouw Salsbach die daar gewoond heeft. De geest is niet kwaadaardig, maar je wilt toch liever niet in zo'n huis wonen.

Begin jaren 60 kocht mijn oom Edgar B. Joubert de plantage Santa Barbara op Bonaire. Er was daar een spook van een ezel. Vaak hoorde je 's nachts het dier rond het landhuisje lopen en kwam hij bij het raam staan pissen. Je hoorde dat en er was een duidelijke urinelucht. Buiten bleek er echter geen ezel te zijn en ook de urinelucht verdween op raadselachtige wijze. Ook waren er soms ineens mysterieuze, harde geluiden. Op een dag was een monteur bezig onder een truck die achter het landhuis op cementblokken stond. Het begon te regenen en er stak ineens een harde wind op. Toen was er een lang hard geluid en de monteur kwam verschrikt onder de truck vandaan, die achter hem door de blokken zakte. Het geluid had zijn leven gered. Overigens is het totaal onverantwoord om een truck zo op cementblokken te zetten. Als zij nat worden, verliezen zij hun sterkte. Hiertoe dienen speciaal daarvoor geconstrueerde stalen stutten gebruikt te worden.

Minister Woodley van onderwijs

Op een dag kreeg ik een uitnodiging om de opening van een archeologisch congres in het wtc bij te wonen. De nieuwe minister van onderwijs, de heer Woodley, uit Sint Eustatius afkomstig, heette de genodigden bij de ingang persoonlijk welkom. Hij kende mijn naam en groette zeer vriendelijk. Ik was verbaasd dat hij mij kende. 'Ja', zei hij, 'ik heb nog les van u gehad.' Ik heb een aantal jaren lesgegeven op de avond-HAVO en ineens zag ik hem weer voor mij, een jongen

op een van de achterste banken, met iets flaporen. Hij was later leraar op een lagere school te Sint Eustatius geworden. Bij de formatie van het nieuwe kabinet werd besloten dat Sint Eustatius en Saba een gedeelde ministerpost kregen. De eerste twee jaar van de regeerperiode zou Sint Eustatius de minister leveren, daarna zou Saba dit doen. Via zijn broer, die jaren gedeputeerde op Sint Eustatius geweest was en met wie ik veel contact gehad had, kreeg hij de benoeming en werd hij minister van onderwijs. Enige tijd later moest ik hem ergens over adviseren en had ik een vergadering met hem in zijn kantoor in het Fort Amsterdam. Ik weet niet meer waar het over ging.

Bij zijn afscheid na twee jaar gaf hij een zeer open en oprechte speech. Hij zei dankbaar te zijn dat hij dit alles had mogen meemaken en God daarvoor te danken, maar dat hij zich vaak heel eenzaam had gevoeld. Hij was blij dat hij nu terug kon naar zijn klas in Sint Eustatius. Het is ook bekend dat hij soms tussen de middag de secretaresses en telefoniste trakteerde op McDonalds-maaltijden die hij uit eigen zak betaalde.

Hij heeft zelf aangevoeld dat hij als minister niet op de juiste plaats was en dat in feite openlijk toegegeven, wat veel moed vereist.

Hij werd opgevolgd door mevrouw Badejo uit Saba. Deze naam werd op z'n Engels uitgesproken, maar is een Portugese naam. Badejo is de Portugese naam voor een grouper. Mevrouw Badejo is in een later kabinet aangebleven.

Spoken in The Bottom

Eind jaren 90 ging ik naar Saba met de heer Giovanni Melfor, hoofd van het Departement van Economische Zaken, en Alex Rosaria, toen medewerker van dit departement. Dit bezoek hield verband met het opzetten van beschermende maatregelen voor de Sababank. Doordat de gangbare hotels vol zaten, had men ons geboekt in een klein hotel

in The Bottom dat vrij prijzig was doordat het met antiek ingericht was. Het was zeer exclusief. Er waren antieke Caribische mahonie-houten hemelbedden in Napoleontische stijl en het hele interieur was alsof je meer dan honderd jaar terug in de tijd was. Het enige voordeel van dit hotel was dat het op loopafstand van het BC was. De volgende ochtend bij het ontbijt zag Giovanni er zeer vermoeid uit en had een slecht humeur. Hij had niet kunnen slapen, want er zaten spoken in zijn kamer en 's nachts waren er nare, griezelige geluiden (dit waren ratten die over het plafond liepen, blijkbaar kende hij deze typische geluiden niet). Bovendien had hij het gevoel, wist hij wel zeker, dat in het bed waarin hij sliep mensen gestorven waren en hield dit hem ook bezig. Een Curaçaoenaar koopt geen bed en wil niet slapen in een bed waarin iemand overleden is. Nooit meer zou hij dit naargeestige hotel boeken. Indien er in de toekomst niets anders beschikbaar was, dan zou de reis uitgesteld moeten worden. Toegegeven moet worden dat dit hotel inderdaad als decor voor een Dracula-film zou hebben kunnen dienen. Antiek is niet voor iedereen. Na de koffie knapte hij wat op, maar hij heeft nog lang op het hotel lopen foeteren.

Het FAD-programma

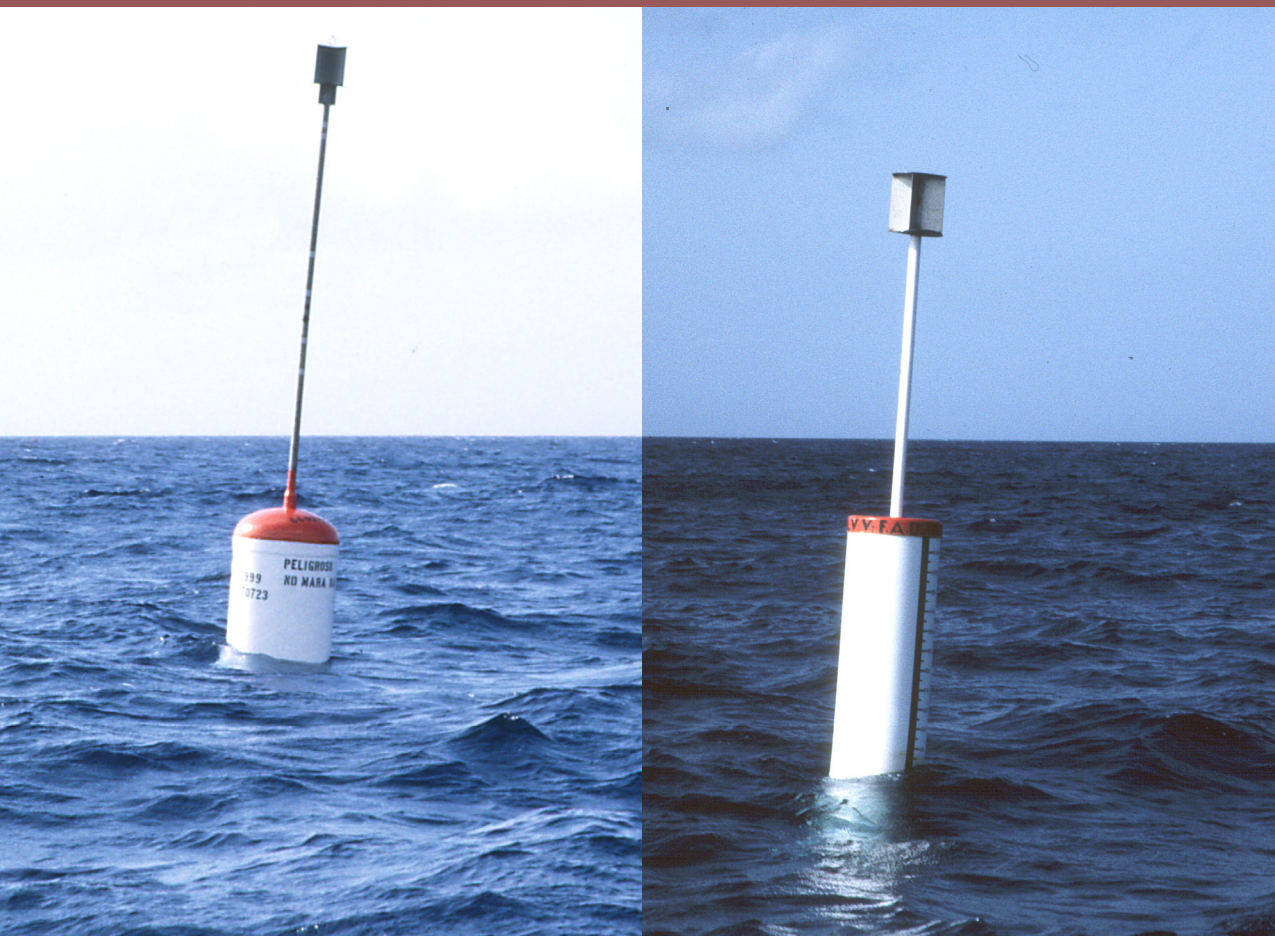
FAD's (Fish Aggregating Devices) trekken langstreckende pelagische vissen aan en houden hun langer in de omgeving vast waardoor er meer kans is deze te vangen. Zij werken alleen wanneer zij zich langs een route bevinden waar deze vissen langstrekken en in de tijden dat deze vissen langstrekken. Meestal is dit in vrij diep water ver van de kust, maar soms liggen deze trekroutes vrij dicht bij de kust en zijn zij niet noodzakelijkerwijs altijd erg ver van de kust. Er zijn een aantal FAD's ontworpen en uitgetest. De resultaten zijn gedetailleerd vastgelegd in diverse door de FAO gepubliceerde rapporten en ook in een publicatie in de Actes de Colloques van het Franse instituut

De eerste FAD-boei (Mk I), hier gefotografeerd in de dierentuin in 1993. Op de foto de heer Rubén Maria, hoofdopzichter van de dierentuin.

Links: De MkII FAD afgemeerd op een diepte van 700 meter

Rechts: De veel goedkopere 3 meter pvc FAD afgemeerd op een diepte van 260 meter ten westen van Klein Bonaire

Ifremer (Institut français de recherche pour l'exploitation de la mer). Deze zijn onder mijn naam te vinden bij [researchgate.org](https://www.researchgate.org) en kunnen gedownload worden. De boeien functioneren afhankelijk van de locatie. Het grootste probleem blijken de hoge stroomsnelheden te zijn die zich in de wateren rond deze eilanden voordoen. Op Curaçao kunnen wij langs de kust stroomsnelheden hebben tot ongeveer 2,7 knoop, op Aruba ligt dit nog hoger. Hierdoor is het hier moeilijk om boeien af te meren in water dieper dan 600 meter en blijkt dit op Aruba zelfs in veel ondieper water al een groot probleem te zijn. Ook langs de oost- en noordkust van Bonaire zijn de stroomsnelheden te hoog en is de zee te ruw. Niettemin bleek een locatie op Bonaire met een diepte van slechts 260 meter ten westen van Klein Bonaire effectief te zijn. Bovendien ligt deze locatie buiten de normale vaarroutes van schepen langs de kust. En ook op Curaçao is er zo een aantal bruikbare locaties.

Een alternatief is om een ander type FAD veel verder uit de kust te leggen, in dieper water waar de maximale stroomsnelheden wat lager zijn. Maar voor veel vissers is het dan moeilijker daar te komen en ook is dan GPS vereist. Voor Aruba is dit in de toekomst wellicht ook een alternatief.

De eilanden van de Lesser Antilles liggen niet langs het continentaal plat en de stroomsnelheden zijn daar aanzienlijk lager. Men gebruikt daar een eenvoudiger type FAD die bij wat hogere stroomsnelheden geheel onder water getrokken wordt. De FAD blijft dan effectief, gaat meestal ook niet zo heel diep omdat de stroomsnelheden aan het oppervlak het grootst zijn. Als men op de GPS de positie weet, kan men daar blijven vissen. Dergelijke FAD's kunnen echter wel een gevaar voor de scheepvaart zijn, maar worden buiten de normale vaarroutes geplaatst. Hier zijn zij niet bruikbaar omdat zij bij de hier heersende stroomsnelheden vrijwel altijd onder water zouden zijn en bovendien de routes langs de kust hier de vaarroutes zijn. Dergelijke FAD's zouden hier een onacceptabel gevaar voor de scheepvaart zijn.

De (eerste) Mermaid, NC 990, met FAD-boeien te Kralendijk, Bonaire in 2002.

De Mermaid, NC 990, met FAD te Boca Sint Michiel in 2004.

Met de Mermaid (I) NC 990 naar Aruba

Wij huurden het schip MERMAID voor een trip naar Aruba om rasvarkens (Nederlands landras) over te brengen en om daar visboeien te plaatsen. De eigenaar van de Mermaid, de heer Cor Mons, had een goede offerte gedaan en ging zelf ook mee. Wij vertrokken om middernacht uit de Caracasbaai, omdat de zee dan het rustigst is. Er was een heldere hemel vol met sterren die je anders door de vele lichten op land niet ziet. Tegen de ochtend in de buurt van de punt van Aruba, Seru Colorado, werden de varkens zeeziek, maar het was toch vrij rustig. We gingen met de golven mee. Om half 7 waren wij bij Barcadera. We hadden er dus ongeveer 6½ uur over gedaan.

Op de terugtocht vertrokken wij om half 7 's ochtends uit Barcadera, Aruba, en kwamen precies 12 uur later bij de vissershaven in de Caracasbaai aan. De eerste drie tot vier uur voorbij Seru Colorado waren de zeeën bijzonder zwaar. Je moest je goed vasthouden om niet rondgeslingerd te worden. Er kwam een deining rond Curaçao heen en ook golven van voren, zodat het schip in alle richtingen rondslingerde. Gelukkig was iedereen aan boord zeeziektebestendig. De heer M. Leito, die dat niet was, had wijselijk het vliegtuig teruggenomen. Onderweg zagen wij zijn vliegtuig ons voorbijvliegen naar Curaçao. Geleidelijk aan kwamen wij in de schaduw van Curaçao en werd de zee steeds rustiger.

In de week na deze tocht verliep het bewijs van zeewaardigheid van de MERMAID en moest het schip voor de tweejaarlijkse rompinspectie drooggezet worden. Het werd met een grote Caterpillar bulldozer over buizen op de wal getrokken, terwijl twee Pettibone kranen het schip in evenwicht hielden. Het schip werd prompt afgekeurd. De platen zaten vol pitcorrosie en moesten er zowat allemaal af. Bij het verwijderen van de platen bleken er ook spanten aangetast te zijn en werd het een veel grotere reparatie dan die aanvankelijk was voorzien. We kunnen concluderen dat wij, met onze reis naar Aruba, maar vooral terug, door zware zeeën, de nodige risico's gelopen hebben.

Later is de MERMAID (I) verkocht. De nieuwe MERMAID II is een veel moderner en comfortabeler vaartuig, dat van aluminium is.

Modern Nederlands

Iemand in Den Haag heeft bedacht dat het nodig was iets te doen aan de Nederlandse taal in de ambtelijke brieven op Curaçao. De taal die in deze brieven gebruikt werd, gebezigd werd, zou men in ambtelijke taal zeggen, was een soort archaisch Nederlands zoals dat in de jaren 20 en 30 in Nederland geschreven werd. In Den Haag werden deze brieven vaak als lachwekkend ervaren. Alsof wij daar enige boodschap aan zouden moeten hebben.

Het zou wellicht interessant zijn hier een studie naar te doen en bijvoorbeeld ook te vergelijken met ambtelijke taal in Suriname. Wellicht zou zo'n onderzoek zelfs tot een promotie kunnen leiden.

Er werd een consulente gestuurd die ook op de Dienst LVV een cursus kwam geven in het schrijven van moderne Nederlandse brieven. Daar ik spoedig met de VUT zou gaan, was ik gelukkig vrijgesteld van het bijwonen van deze cursus. Dit was dus in 2005.

Het is triest dat Nederlandse belastinggelden werden aangewend om dit toch wel curieuze, toen nog voortlevende, stukje Curaçaosch cultureel koloniaal erfgoed te verwoesten en dat in een tijd dat er toch legio andere prioriteiten waren. Ik weet niet hoe het hier nu mee staat.

Epiloog

Op 1 februari 2006 ging ik met de VUT, dus met vervroegd pensioen. Ik heb op de LVV een zeer gevarieerde baan gehad waar ik heel veel geleerd heb. Geen van mijn jaargenoten heeft een dergelijke baan gehad. Op diverse regionale bijeenkomsten heb ik vele experts op diverse terreinen ontmoet van o.a. de FAO, Unesco, het GCFI, het Franse instituut Ifremer op Martinique, en anderen begeleid wanneer zij op Curaçao waren.

Maar ook van de arbeiders op de LVV heb ik, zij het op geheel andere wijze, veel geleerd. Doordat wij bijvoorbeeld samen in de kantine een broodje aten, was er contact. Ik denk dat dit heel belangrijk geweest is. Er zijn velen die alleen met de elite te maken hebben en die vele zaken alleen door een elitaire bril kunnen zien. Het heeft mij ook veel over Curaçao geleerd.

Toch heb ik er geen moment spijt van gehad dat ik eerder weggegaan ben. De tijden waren aan het veranderen en het was achteraf gezien precies het juiste moment om eruit te stappen. In feite was er een nieuw tijdperk aangebroken. Wat er in deze memoires beschreven is, is nu geschiedenis en gaat over een vervlogen tijdperk dat nimmer zal wederkeren.

De dienst LVV was nooit een modeldienst. De hervormingen onder Berenschot waren noodzakelijk en hebben duidelijk resultaat opgeleverd. Na jaren liepen de zaken veel beter. Dergelijke hervormingen zijn natuurlijk altijd moeilijk en niet alle beslissingen waren mijns inziens de juiste. Maar bij een dergelijke diepgaande herstructurering is perfectie nu eenmaal onmogelijk.

Daarna kwam de KPMG. De KPMG-hervormingen waren fataal. Deze hebben de dienst, en ook andere diensten, geheel verwoest. In het kader van deze reorganisatie werden zgn. generieke functies ingesteld. Dit betekende de facto dat besloten werd om de aan bepaalde

opleidingen gekoppelde aanstellingseisen los te laten. In principe was het nu mogelijk om mensen met de nodige managementervaring op de belangrijke functies te plaatsen ook zonder dat zij over de relevante vooropleiding beschikten. Dit zou de flexibiliteit in het systeem ten goede komen.

Uiteraard was dit, zoals een ieder die het eiland ook maar enigszins kent had kunnen voorzien, een zeer desastreuze beslissing. Een ieder *ku dos dede sintí* (met twee vingers verstand), zoals wij hier zeggen. Het was in feite de kat op het spek binden. Een 'garaffale' blunder. Binnen de kortste keren waren vele functies opgevuld door politieke medewerkers zonder enige of met zeer weinig kennis van zaken en is het ambtenarenapparaat, geheel irreversibel, uitgehold.

Ook het idee om beleid en uitvoering geheel te scheiden was fataal. Dit speelt vooral bij de uitvoerende diensten. Een realistisch beleid formuleren is op deze kleine eilanden alleen mogelijk als je de praktische problemen in de uitvoering kent. En de personen die de uitvoering deden hadden niet het niveau om zonder bijsturing van hogergeschoolden te kunnen functioneren. Zij voelden zich 'bevrijd' en deden maar wat.

De DROV is voortgekomen uit de DOW, zodat daar in feite reeds voor een groot deel een scheiding van beleid en planning had plaatsgevonden. Vele oudgedienden, de meesten van hen leven nu niet meer, waren van mening dat dit een onjuiste beslissing geweest is. Vaak heb ik deze mening horen verkondigen. Gevoelsmatig sluit ik mij bij deze mening aan.

Bij de uitvoerende diensten is meer specifieke lokale kennis vereist dan bij de meeste administratieve diensten. Diensten als de LVV en de DOW hebben meer problemen ondervonden van de laatste reorganisaties dan veel van de administratieve diensten.

Naar ik van anderen begrepen heb, hoewel ik er zelf verder weinig over kan zeggen, heeft ook meegespeeld dat de KPMG beter bekend was met en beter zicht had op de werkzaamheden van de administratieve diensten dan op de werkzaamheden van en de lokale omstandigheden waaronder de uitvoerende diensten werken. Dat zou de oorzaak zijn van het feit dat de reorganisatie van de administratieve diensten minder problematisch verlopen is.

Een ander probleem is dat de beleidlijnen via de hoofden van dienst naar de gedeputeerde in de oude structuur korter waren. Nu lopen deze van de afdelingshoofden naar de sectorhoofden en dan via een secretaris-generaal naar de minister. Deze laatsten zijn vaak op politieke gronden benoemd. De informatie naar de minister is vaak al politiek 'voorgefilterd'. Er is ook een groter aantal politieke medewerkers dan vroeger, vaak zonder enige kennis van zaken, die in veel gevallen op de stoel van de afdelingshoofden en sectorhoofden gaan zitten en hen overrulen. Ook in de administratieve diensten zijn er nu de nodige problemen, heeft de rot nu ingezet.

Er is nu een structuur die niet kán en die niet zál functioneren. Een en ander is bovendien in de wet vastgelegd. Ook is er nu een grote groep van personen die er politiek belang bij heeft dit in stand te houden, zodat het ook niet meer veranderd zal worden. Vroeger functioneerden veel zaken slecht en kostten daardoor teveel geld, en op het moment dat er eindelijk aanzienlijke verbeteringen waren, is in feite alles afgekapt. Nu kost het nog steeds veel geld maar functioneren veel zaken vrijwel geheel niet meer.

Deze KPMG is een organisatie die als voornaamste expertise had het schrijven van gepeperde rekeningen die in geen enkele verhouding stonden tot de daadwerkelijk geleverde prestaties.

Na de LVV

Na mijn vertrek bij de LVV deed ik zo nu en dan enig werk via consultants. Onder andere vegetatiecarteringen en inventarisatie van vegetatie van bepaalde gebieden. Een rapport voor IUCN, rapporten over invasieve soorten voor Imares, Wageningen.

In 2016 werd ik benaderd door de TU Delft voor een functie in de adviesraad van een project dat BRIGAD (BRIdging the GAp for Innovations in Disaster resilience) genoemd werd. Dit project had een looptijd van vier jaar, tot 2020. Het werd gefinancierd door de EU. Een eis van de EU was dat er in de adviesraad een bioloog moest zitten die echter een generalist moest zijn. Tegenwoordig is dit een eis die vaker voor toetreding tot adviesraden gesteld wordt. Het is een trend die begonnen is in de financiële sector, maar nu blijkbaar ook voor andere disciplines gehanteerd wordt. Zij werden naar mij verwezen. Ik stuurde mijn cv en ik werd meteen als lid geaccepteerd. Er blijken heel weinig generalisten te zijn. Dit had ik mij eerder nooit gerealiseerd. Verreweg de meeste personen zijn specialisten. Van mijn jaargenoten, bijvoorbeeld, met wie ik nog contact heb, is er één specialist in anaerobe zuivering van afvalwater en de ander is gespecialiseerd in de invloed van pesticiden op populaties van kleine zoogdieren.

Het BRIGAD-project ging over klimaatverandering. Niet over klimaatverandering op zich, maar over concrete praktische stappen om bepaalde gevolgen van klimaatverandering te minimaliseren. Het had drie componenten: 1) bestrijding en voorkomen van bosbranden, 2) waterconservering en 3) overstromingsbeheer, vooral bij *flash floods*.

Ironisch genoeg was ik nu adviseur voor een project dat gestuurd werd door een universiteit waar ik zelf in 1966/'67 (toen nog de TH Delft) als student bouwkunde mislukt ben. '*Lei di karma*' (de wet van karma), zegt men hier.

Op de eerste BRIGAD-bijeenkomst vroeg ik me af wat ik daar eigenlijk deed, want het ging vrijwel geheel over de procedures bij de EU. Maar in latere vergaderingen had ik al spoedig een duidelijke inbreng en bleek eigenlijk ook het nut van een generalist.

Een ander belangrijk punt om naar voren te brengen is dat talen nog steeds heel belangrijk zijn. Bij velen leeft het idee dat iedereen tegenwoordig Engels spreekt en dat dit niet meer van zo groot belang is. Dit is onjuist. Talenkennis opent deuren die anders gesloten zouden blijven en geeft ook beter inzicht in culturele verschillen en soms ook onderliggende animositeiten die er kunnen zijn. Ik werd benaderd om deel te nemen in een andere adviesraad van een project van de Universidad de Barcelona en de Humboldt Universität Berlin. Maar toen kwam de Covid en ging dit niet door. Maar '*no hay mal que por bien no venga*' (er is geen kwaad dat niet ook goede kanten heeft). Dit is natuurlijk een doodoener: als je dood bent hoef je bijvoorbeeld je belastingformulier niet meer in te vullen. Wat ik in dit geval bedoel is: ik had deze transatlantische vluchten niet meer kunnen maken. Na de laatste reizen naar en in Europa was ik geheel uitgeput.

Thans geef ik nog lokaal lezingen over de Milankovitch cycli en klimaatverandering.

Gerard van Buurt,
2 April 2023

Bijlage I

Subject: SMART procedures

Title: 'Obedezco pero no cuple'

(In former centuries the viceroy of Peru used to receive new edicts and laws from the King of Spain, these were formally promulgated in an official audiencia. The viceroy would read out the new edicts aloud and at the end of the ceremony he would strike the floor three times with his staff and declare soto voce 'Obedezco pero no cuple'. The King of Spain never managed to control events in Peru, which was simply too far away)

Sub-title: 'How daft can you get'

Curaçao, July 29, 2005

During the Vietnam war ex-Secretary of Defense Robert McNamara was one of the first to introduce SMART concepts, we do remember the body counts, the sorties flown, tons of explosives thrown and tons of ammunition expended. Nowadays it is considered (even by Mr. McNamara himself) that this application of the SMART concept was not successful and instead of clarifying the issues it created a focus on false goals. This tended to obfuscate and impede a more intellectual analysis of what was happening at the time. In spite of such misgivings in more recent times SMART procedures have become an unassailable dictum of all modern management. Nevertheless some (renegade) members of the Tweede Kamer in the Netherlands and some burgomasters of large Dutch cities have recently questioned the use of SMART procedures in the budget process. Curiously enough their criticism echoes the Vietnam experience, they complain that instead of clarifying the budget these SMART procedures tend to obfuscate the real issues and create an incomprehensible web of often useless information. In Curaçao a local businessman (who is the owner of his own business) recently told me that he had paid a consultancy firm and invested in introducing these concepts of modern management into his company. To his surprise this created a lot of tension within the company and led to fights and backbiting over whom would be to blame for what. The formerly friendly atmosphere in his company turned aggressive and his personnel was not cooperating with one another anymore. He is now backpedaling a bit on the SMART concepts and has invested in some socially related activities for his personnel in an effort to restore the good vibes. He is now wondering whether all the effort made sense in the first place. While he does see and does not deny the existence of some advantages his question is whether these do outweigh the disadvantages. Granted that SMART procedures can be an important management tool, it is surprising that such caveats are never discussed by the consulting companies who present these

concepts (at least not in any of the presentations about this concept that I have attended, where it was always presented as a new 'Deus ex machina' that would bring light and convert the heathen, thus opening the way to very high levels of efficiency). One would surmise that the problem is not so much with the SMART procedures per se, but more with the way in which they are usually over hyped, oversold and applied in extremis, leading to ridiculous situations. It is also easy to see why consulting companies would refrain from discussing the limitations of such procedures, since the sale of these concepts is an easy moneymaker, leading directly to shareholder satisfaction.

It is certainly not in their interest to create doubts in the minds of their customers.

The main expertise of most of such companies usually lies in their unfettered ability to write out fat bills which usually do not correspond to the more modest levels of the actual services rendered. A good feel for modern management practices can be obtained by regularly reading the cartoon strip 'Dilbert'.

The Netherlands Antilles are a party to the CITES convention (Convention International Trade on Endangered Species). If you wish to export live or dead animals or parts of animals such as skulls, shells or eggs or if you wish to export plants, you must know whether they are listed under CITES or not. Fully domesticated house and agricultural animals such as cats and dogs, goat, sheep, donkeys, horses and pigs are exempt from CITES. Species commonly encountered in Curaçao which are listed under CITES include the following: parrots, iguana's, all cacti, all orchids, Queen conch shells, all corals, objects made out of coral stone, and some shells from the Indo-Pacific area (Hippopopus and Tridacna species), which are sometimes sold locally or found in existing shell collections. Sea horses are also on the list per May 15, 2004. All objects made of crocodile skin, turtle skin or turtle shell, ivory are also listed under CITES. A complete listing is available at LVV and at the CITES web site. CITES has three lists. Specimens on list I are the most endangered and carry most restrictions. CITES I specimens have to be registered with the Netherlands Antilles CITES management authority. Specimens on list II need CITES papers but their export is usually allowed, unless it is prohibited or restricted under other regulations (island laws, EU regulations or SPAW protocol). List III applies to specimens of certain populations or certain countries only. To export species a letter which is usually called 'Cites identification letter' (although it serves other purposes as well, as described below) is needed. These letters are provided by our service the LVV (Dept. of Agriculture, Animal husbandry and Fisheries). Such a letter serves three purposes:

1. It is an identification letter identifying the species and stating whether it is listed under CITES or not and if listed on which CITES list it appears (I, II or III)

2. It serves as a certificate of origin
3. It states that the harvest of the species will not be detrimental to its survival in the wild

If the species does not occur in the Netherlands Antilles, then the letter can only serve as a letter of identification for these species. In case of the export of wild animals to the USA the identification letter and the non-detrimental statement are needed, even if the species is not listed under CITES (4 originals are needed).

Nowadays the standard procedure followed is that the person who needs such a letter calls the LVV by phone and makes an appointment (about 130 letters a year are produced in one of three languages, Dutch, English or Spanish). Usually they are helped the next day, sometimes this is not possible and it then takes two or three days. Sometimes people have large shell collections which cannot be taken to the LVV easily and we have to visit them, which usually involves more time. Even so usually such a visit is arranged in less than two weeks time. In practice the main cause of delay is the registration of the letter in the Povo system. Sometimes the Povo system is very slow or does not work for a day or two. In a few cases Povo was down for more than a week (due to a broken telephone cable). In such cases where such delays were experienced we have sometimes given the letter without the Povo number, the client was then notified by phone of the number which they could then fill in on the letter themselves. In the case of the week long breakdown of Povo (which has happened twice) we simply told a client, who could not wait any longer since he/she had to travel with the animal, that Povo was still down, and they should fill in a fictitious number within a believable range that we would give them.

This will serve to illustrate the commitment of our department to service the client.

The SOAB (general accounting office) has recently finished a review of the procedures followed at the LVV. One of their objections has been that the procedures described above are not SMART. There is no way to measure our performance. The time between the telephone call and the appointment cannot be used since these calls are not recorded by any tamperproof registration system. Also the time frame between the telephone call and the appointment itself is not an objective measure of our reaction time, since it also depends on the customer and is arrived at through mutual agreement. The customer could say: Tomorrow I am not available, I have to visit the dentist. To be able to measure the process SOAB wants the customer to write a letter, which has then to be booked in Povo, when the identification letter is also booked in Povo the time difference between the bookings of these letters will be a measure of the effectiveness of LVV. It was pointed out to the junior staff member of SOAB, that such a procedure would

effectively double the main source of delay, which is the Povo registration process itself and that the client would have to visit LVV twice instead of once. Furthermore some clients can hardly write an application letter themselves. To her credit the junior staff member understood the ridiculousness of this proposal but she was later overruled by a senior staff member of SOAB who insisted that the procedure should be SMART (who never even visited LVV and has no first hand experience of our service), since this apparently is the way to go. Strangely enough no remarks were made about the very similar procedures for Phytosanitary certificates and what to do when people come to visit the service with parts of diseased plants and ask for advice e.g. how to measure response times in these very similar cases. It seems likely that these activities escaped the attention of SOAB.

The new procedure will be as follows:

The client calls the LVV by phone, the appointment is made and upon arrival the client is asked to sign a standard letter in three languages to request a CITES identification letter, his or her shells or other animals or plants are examined and an identification letter is made, both are then given to the secretary who books them in Povo.

This procedure has the following profound advantages:

- It uses more paper and ink, more files and file shelf space and thus helps to bolster the economies of those countries from where these items are imported.
- I have more work to do and so does the secretary, this keeps us meaningfully employed (in Dutch one would say: ledigheid is des duivels oorkussen)
- Since the time difference between the moment of entering the application letter and the booking of the identification letter itself is minimal, it can be seen that LVV handles it customers almost with the speed of lightning, this will surely leave everyone very satisfied. It also has the advantage that it eliminates time differences in reaction time which could be due to Povo not functioning. Either Povo functions or not, both letters will be affected equally. Only in the unlikely (though not impossible) case that Povo conks out right after the application letter has been booked and before the identification letter is booked, will there be an effect due to Povo
- Only in very few cases will there be a significant time lag between application and identification letters, such as in case where the matter requires some research as has been the case when someone asked for the identification of butterflies from Nova Guinea and Brasil Remarks, Conclusions and Recommendations

- The German philosopher Nietzsche once stated that insanity occurs only rarely in individual human beings, but that it is rather common in organisations and that it is generally the rule in the behaviour of nations. Also the English expression 'never underestimate how stupid and ignorant people can be' comes to mind.
- soab has to be commended for their faithful adherence to the general laws of modern management, here are the true believers, who do not allow themselves to be waylaid by mere common sense or logic. When we look to the future we can see that this attitude holds great promise when dealing with the complex problems on our island. Surely the stated ability to reduce and compartmentalise such complexities to mere measurable units, which can then be dealt with must generate immense satisfaction and give all of us great confidence in the future.
- lrv should also be commended for using its brilliant genius to find a solution to this nonexisting problem, which should leave everyone very satisfied.

Obedezco pero no cumple

Bijlage II · Impressies Nicaragua in februari 2017

Toen ik in Nicaragua was in februari 2017 was de bevolking heel open. Ik reisde alleen, tien of elf dagen, en had veel contact met taxi-chauffeurs, met mensen op de markt, de eigenaar van een klein hotel op Isla de Ometepe in het meer van Nicaragua, de portier van mijn hotel in Granada, etc. Als je in je eentje reist is het anders, heb je meer contact met het volk. Het is een geweldig land, de mensen zijn geweldig. Er heerste een heel positieve sfeer en het land was, vergeleken met mijn eerste bezoek rond 1985, opvallend vooruitgegaan, ondanks de oorlog. De sfeer was zo van: de oorlog is voorbij, nu bouwen we het land op.

Nicaragua is veilig met uitzondering van delen van Managua 's nachts. Dit is althans de mening van enige taxichauffeurs met wie ik sprak. Ook in het noorden is het veilig, zelfs tot bij de grens van Honduras. De Guardia Nacional patrouilleert daar 'para que haya orden, paz y tranquilidad' (opdat er orde, vrede en rust zal heersen), zoals mijn gids het met duidelijke instemming uitdrukte.

Een taxichauffeur die mij in Managua rondleidde reed speciaal langs een daar bekende striptease tent annex bordeel, waar hij me natuurlijk 's avonds zou kunnen brengen. Het was van een Chinees, gebouwd in Chinese stijl. Maar ik ben nu en was ook in 2017 te oud daarvoor. Das war einmal! Wel overal politie met drugshonden. Wellicht is dit een van de oorzaken dat het veilig is.

Er was openlijke kritiek op Daniel Ortega Saavedra, maar toch ook van dezelfde mensen die deze kritiek hadden, was er veel steun voor het regime. Wat mij ook opviel toen ik daar was, was dat Miguel Obando y Bravo, kardinaal, een zeer gerespecteerd figuur was en ook door Sandinisten gerespecteerd werd. Ik was in een kunstgalerie waar een groot portret van hem hing en sprak met iemand daar over hem. Ik had hem verward met de Sandinist Ernesto Cardenal maar het bleek Miguel Obando y Bravo te zijn. Later bleek ook mijn duidelijk Sandi-

nistische gids, met wie ik naar Viejo León en Nuevo León gegaan ben, tot mijn verbazing positief tegenover hem te staan. De kardinaal is in 2018 overleden, dus een jaar nadat ik daar was. Vaak vertolkte hij het standpunt van de oppositie. Dit werd blijkbaar zelfs ook door Sandinisten gewaardeerd.

De eigenaar van een klein hotel op Isla Ometepe in het Meer van Nicaragua vertelde dat de oorlog daar gelukkig langs hen heen gegaan was. Er waren wel voedseltekorten, maar ze hadden het overleefd met bananen, cassave en krabben uit het meer. Wel wat eentonig als je dat een jaar of vier lang moet eten en nauwelijks iets anders hebt.

In dit hotel verbleven ook vrienden van de eigenaar, Nicaraguanen die naar Canada gevlucht waren, nu in Vancouver woonden en met vakantie in Nicaragua waren. Een neef van hen was er ook. Hij woonde in Jinotega, het centrum van het Sandinisme.

Ik denk dat een belangrijk punt is dat de gewone man in Nicaragua weet dat het daar beter is dan in Honduras, Guatemala en El Salvador. Men kent deze landen en is daar vaak ook wel eens geweest. Cuba kennen ze niet, en daar kunnen ze dus niet mee vergelijken.

In Cuba voel je duidelijk dat het geen vrij land is. De eerste vergadering van de WECAF-commissie die ik, in november 1981, bijwoonde was in Cuba. Ik werd zeer getroffen door mensen die in een keurige rij op de bus stonden te wachten. Niemand zei iets, niemand drong voor en op de hoek van de straat ging de rij om de hoek mee. Toen wist ik dat het hier een dictatuur was. Hoe heeft Fidel dit voor elkaar gekregen in een Latijns land? Bij een later bezoek in 2006 was de sfeer een stuk lossier, maar kon je toch merken dat mensen niet vrijuit durven te spreken.

In Nicaragua is dat niet het geval. De mensen zeggen openlijk wat zij denken en ook Sandinistas hebben vaak kritiek op hun eigen partij. In het verleden heeft Daniel de verkiezingen verloren, is toen afgetreden en opgevolgd door een meer kapitalistisch ingestelde regering.

Dit tot grote vreugde van bladen als *The Economist* en *The Wall Street Journal*.

Maar binnen de kortste keren waren er de nodige corruptieschandalen en heeft Daniel daarna, tot schrik van het westen, de verkiezingen weer gewonnen.

Het is niet zozeer dat ze nog zo enthousiast zijn over Daniel, ze vinden eigenlijk ook dat hij met pensioen moet, maar ze zijn bang voor het/een alternatief.

Want ze weten dat ze het beter hebben dan de landen om hen heen en veel te verliezen hebben. En ze hebben ondanks hun (terechte) kritiek op Daniel, en vooral op zijn vrouw, nog steeds vertrouwen in hem. Althans meer vertrouwen dan in anderen c.q. de anderen. Hij blijft hoe dan ook de enige van de junta die het regime van Somoza omverwierp, die nog in leven is.

Het euvel is als met zovelen, dat ze op een gegeven moment de macht niet meer kunnen loslaten. Als António de Oliveira Salazar er op tijd uitgestapt was, zou er nu in elk Portugees dorp een standbeeld voor hem staan.

Ook mijn vriend José (Joost) Winkel, die drie jaar voor Shell als comptroller in Nicaragua gewerkt heeft en met de Sandinisten moest onderhandelen, is positief over Nicaragua en de Sandinisten.

Ik had het gevoel dat er zo hard om de vrijheid gevochten is, dat de mensen een nieuwe dictatuur niet zouden accepteren. Dat ook de Sandinistas daar wel degelijk rekening mee zouden moeten houden, maar elf dagen is natuurlijk te kort om een land te doorgronden ook al heb je veel contact met de bevolking. Ook heb ik een aantal boeken over Nicaragua gelezen. Ik kocht een boek van Stephen Kinzer, *The Blood of Brothers*. Volgens de dame in de winkel het beste boek over de laatste oorlog in Nicaragua. Het verbaasde me dat ze het in het Engels gelezen had, want zover ik weet is er geen Spaanse vertaling.

Maar wellicht is dit laatste toch wel het geval. Ik ben toen vergeten dat aan haar te vragen. Dit boek is inderdaad heel goed. Ook een boekje, dit boekje wel in het Spaans, ook very interesting, over de eliminatie van Tachito Somoza in Paraguay, geschreven door een Nicaraguaanse die in Paraguay woont en met een Paraguayo gehuwd is. De algemene opinie is dat Tachito erger was dan zijn vader (Tacho).

Overal hangen de zwart/rode FLN-vlaggen, naast en op gelijke hoogte met de nationale vlag. Wat natuurlijk raar is als je bedenkt dat het de vlag van een politieke partij is. Je zag geen vlaggen van andere politieke partijen. Na een tijd begreep ik dat de taxichauffeurs allen Sandinista veteranen waren die in de oorlog gevochten hadden. Zo ongeveer als Tolinchi Pietersz vroeger op Curaçao, die taxivergunningen aan zijn eigen mensen gaf. Het kwam bekend voor. Dus wellicht niet verwonderlijk dat deze taxichauffeurs allen pro het regime waren. Wellicht juist verwonderlijk dat zij desondanks toch vaak kritiek hadden.

Inmiddels zijn wij weer enige jaren verder en ik weet niet hoe de situatie daar nu is.

Naast een groot aantal meer wetenschappelijke publicaties schreef de auteur ook een aantal meer algemene werken, waarvan de volgende op enige websites te vinden zijn:

De Amfibieën en Reptielen van Aruba, Curaçao en Bonaire
2001

Field Guide to the Amphibians and Reptiles of Aruba, Curaçao and Bonaire
2005

The Teiid lizards of Aruba, Curaçao and Bonaire (Dutch Caribbean) and the Península de Paraguaná (Venezuela)
2011

Caquetío Indians on Curaçao during colonial times and Caquetío words in the Papiamentu language / Some names of Plants and Animals in Papiamentu
2014

IJsselstenen,
2022

Water conservation in Curaçao; using traditional, earthen dams
2022

Kaieteur Falls, Guyana, 2016. Foto: P.C. Winkel

